

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студентки Зверінцевої Єлизавети Юріївни

академічної групи 035М-23-1-ЕТФ

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша –англійська» на тему:

«Гендерно-нейтральні форми: особливості перекладу з англійської на українську мову»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинго вою	інституцій ною	
кваліфікаційної роботи	Бердник Л. В.			

Рецензент	Нестерова О. Ю.			
-----------	-----------------	--	--	--

Нормоконтролер	Короткова С. В.			
----------------	-----------------	--	--	--

Дніпро
2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри перекладу
_____ Висоцька Т.М.
« _____ » _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр**

студентки Зверінцевої Єлизавети Юріївни академічної групи 035М-23-1-ЕТФ

(прізвище та ініціали)

(шифр)

Напрямок 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська»

на тему: Гендерно-нейтральні форми: особливості перекладу з англійської на українську мову, затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 1508-с від 22.11.2024 .

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Дослідити теоретичні засади перекладу гендерно-нейтральних форм	13.10.24
Розділ 2	Проаналізувати переклад гендерно-нейтральних форм в літературі	30.11.24
Розділ 3	Визначити стратегії та техніки перекладу гендерно-нейтральних форм	30.11.24

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Бердник Л. В.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.24

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

17.12.24

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Зверінцева Є.Ю.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 82с., 49 джерел.

Об'єкт дослідження: гендерно-нейтральні форми в англійській мові.

Предмет дослідження: особливості перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження особливостей перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської мови на українську, аналіз існуючих труднощів і розробка рекомендацій щодо їх вирішення.

Методи дослідження: аналіз контексту літературних творів, зіставлення та порівняння стратегій перекладу, проведення аналогій, інтерпретація.

У **теоретичній** частині досліджується теоретичні основи перекладу гендерно-нейтральних форм, включаючи огляд дослідницької літератури з цієї тематики.

У **практичній** частині розглядається аналіз прикладів перекладу, де досліджуються різні підходи до передачі гендерно-нейтральних форм українською мовою.

Теоретична значимість роботи полягає у внесенні нових знань в галузь перекладознавства, зокрема щодо адаптації гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову.

Практичне цінність дослідження у розробці конкретних рекомендацій для перекладачів, які працюють із гендерно-нейтральними формами, що, як правило, викликають труднощі в українському контексті через різницю мовних структур і відсутність усталених норм. Результати роботи можуть бути використані для покращення якості перекладів текстів різного спрямування: художньої літератури, публіцистики, наукових та ділових матеріалів, де гендерна інклюзивність є важливою.

Ключові слова: ГЕНДЕР, НЕЙТРАЛЬНІСТЬ, ПЕРЕКЛАД, АНГЛІЙСЬКА МОВА, УКРАЇНСЬКА МОВА, АДАПТАЦІЯ, ІНКЛЮЗИВНІСТЬ.

SUMMARY

Diploma paper: 82 pages, 49 sources.

The **object** of the research: Gender-neutral forms in the English language.

The **subject** of the research: Specifics of translating gender-neutral forms from English into Ukrainian.

The aim of the research: to study the peculiarities of translating gender-neutral forms from English into Ukrainian, analyze existing challenges, and develop recommendations for overcoming them.

Research Methods: context analysis of literary works, comparison and contrast of translation strategies, drawing analogies, interpretation.

In the **theoretical** part, the study explores the theoretical foundations of translating gender-neutral forms, including a review of relevant research literature on the topic.

In the **practical** part, the analysis of translation examples is conducted, examining various approaches to rendering gender-neutral forms in Ukrainian.

The **theoretical significance** of the work:

The study contributes new knowledge to the field of translation studies, particularly regarding the adaptation of gender-neutral forms from English to Ukrainian.

The **practical value** of the work:

The paper provides specific recommendations for translators working with gender-neutral forms, which often pose challenges in the Ukrainian context due to differences in linguistic structures and the lack of established norms. The findings can be applied to improve the quality of translations across various types of texts: literary works, journalistic pieces, scientific papers, and business documents, where gender inclusivity is essential.

Keywords: GENDER, NEUTRALITY, TRANSLATION, ENGLISH LANGUAGE, UKRAINIAN LANGUAGE, ADAPTATION, INCLUSIVITY

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ	9
1.1. Поняття та контекст гендерної нейтральності	9
1.2. Розвиток гендерно-нейтральних форм у англійській мові	15
1.3. Особливості гендерно-нейтральних форм в англійській та українській мовах...	25
Висновки до 1 Розділу	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ В ЛІТЕРАТУРІ	31
2.1. Практика використання гендерно-нейтральних форм у літературних творах ...	31
2.2. Аналіз перекладу гендерно-нейтральних форм українською мовою.....	37
2.3. Приклади перекладу з англійської на українську з аналізом стратегій перекладу.....	47
Висновки до 2 Розділу	50
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ І ТЕХНІКИ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ	51
3.1. Огляд сучасних підходів до перекладу гендерно-нейтральних форм.....	51
3.2. Труднощі та особливості перекладу гендерно-нейтральних форм....	62
3.3. Рекомендації щодо поліпшення якості перекладу гендерно-нейтральних форм.....	66
Висновки до 3 Розділу	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	76
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

У сучасному світі питання гендерної рівності стають все більш актуальними в багатьох сферах життя, зокрема в мовній сфері. Мова є одним із найпотужніших інструментів, що відображає і водночас формує соціальні відносини. У цьому контексті виникає необхідність використання гендерно-нейтральних форм для уникнення дискримінації за статевою ознакою. Гендерно-нейтральні форми в англійській мові активно розвиваються, адаптуючись до сучасних вимог суспільства, що прагне до більш інклюзивного використання мови. Проте переклад таких форм українською мовою часто викликає труднощі через відмінності у структурі мов і культурні особливості.

Актуальність теми зумовлена потребою в дослідженні підходів до перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову. Важливість гендерної нейтральності зростає в літературі, медіа та діловій комунікації, де точність і інклюзивність мови мають велике значення. Оскільки українська мова має більш фіксовану граматичну структуру щодо позначення роду, перед перекладачами постає питання: як адекватно передати сенс, зберігаючи інклюзивність тексту і дотримуючись норм української мови.

Ступінь розробленості теми на сьогоднішній день досить обмежена. В українській перекладацькій практиці ще не існує чітко сформованих рекомендацій щодо перекладу гендерно-нейтральних форм, що обумовлює необхідність детального вивчення цієї проблематики. В англійській мові гендерно-нейтральні форми активно впроваджуються в публічну сферу, але їх адаптація українською вимагає не тільки мовної гнучкості, але й культурного розуміння особливостей кожної із мов.

Об'єкт дослідження - гендерно-нейтральні форми в англійській мові.

Предмет дослідження - особливості перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову.

Метою роботи є дослідження особливостей перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської мови на українську, аналіз існуючих труднощів і розробка рекомендацій щодо їх вирішення.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття гендерної нейтральності та його розвиток у англійській мові.
2. Дослідити відмінності у використанні гендерно-нейтральних форм в англійській та українській мовах.
3. Проаналізувати приклади перекладу гендерно-нейтральних форм у літературних творах.
4. Розглянути стратегії та техніки перекладу гендерно-нейтральних форм на українську мову.
5. Запропонувати рекомендації для покращення якості перекладу таких форм.

Практичні **матеріали** для дослідження включають сучасні літературні твори англійською мовою, де використовуються гендерно-нейтральні форми, а також їхні переклади українською. Ці матеріали дозволяють порівняти стратегії перекладачів і визначити ефективність їхніх підходів.

Теоретична значимість роботи полягає у внесенні нових знань в галузь перекладознавства, зокрема щодо адаптації гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову. У дослідженні розглядаються основні теоретичні концепти гендерної нейтральності та їх вплив на розвиток перекладу. Важливим аспектом є аналіз гендерної нейтральності в різних культурах, а також вплив соціокультурних чинників на формування мовних норм, що дозволяє глибше зрозуміти особливості трансформації тексту у процесі перекладу.

Практична цінність дослідження полягає у розробці конкретних рекомендацій для перекладачів, які працюють із гендерно-нейтральними формами, що, як правило, викликають труднощі в українському контексті через різницю мовних структур і відсутність усталених норм. Результати роботи можуть бути використані для покращення якості перекладів текстів різного спрямування: художньої літератури, публіцистики, наукових та ділових матеріалів, де гендерна інклюзивність є важливою.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаної літератури та додатки. У першому розділі розглядаються теоретичні основи перекладу гендерно-нейтральних форм, включаючи огляд дослідницької літератури з цієї тематики. Другий розділ присвячений аналізу прикладів перекладу, де досліджуються різні підходи до передачі гендерно-нейтральних форм українською мовою. Третій розділ охоплює стратегії та техніки перекладу, а також пропонує рекомендації щодо вдосконалення перекладацької практики у цьому напрямі.

Апробація дипломної роботи відбулася на II міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії, перспективи та цифрови трансформації» 25 жовтня 2024 в НТУ ДП. Опубліковано тези під назвою «Gender-Neutral Forms: Terminological and Translational Aspects».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ

1.1. Поняття та контекст гендерної нейтральності

Гендерна нейтральність є концепцією, яка активно обговорюється в сучасному мовознавстві та суспільстві загалом, після чого вона тісно пов'язана з питаннями соціальної рівності, інклюзивності та прав людини. Це поняття виникло на тлі більших змін у соціальних та культурних поглядах на гендерну і статеву ідентичність, коли традиційне виявлення про чіткий поділ між «чоловічим» і «жіночим» стало викликати все більше сумнівів. Гендерна нейтральність націлена на створення умов, у яких мова служить засобом вираження різноманітних гендерних ідентичностей, не обмежуючи можливості.

Ця концепція використовує спробу уникнути проживання гендерно-маркованої лексики, яка автоматично припускає належність суб'єкта або об'єкта до певної статі. Наприклад, багато професійних назв, таких як "учитель", "лікар" або "актор", у багатьох мовах є асоційованими з чоловічою формою, тоді як фемінітиви, хоч і мова, часто вживаються менш активно або сприймаються як неформальні або додаткові варіанти. Гендерна нейтральність прагне замінити такі обмежені форми мовлення на універсальні конструкції, що дозволяють уникати непотрібних статевих маркерів.

Як зазначає M. Abdalgane, дискусії щодо впровадження гендерно-нейтральних займенників ведуться вже понад 150 років, проте це питання залишається складним і контроверсійним. У своїй статті «The gender-neutral pronoun: after 150 years still an epic fail», він звертає увагу на те, що різні спроби створити універсальні займенники для всіх гендерів не мали значного успіху через соціальні та культурні бар'єри [11]. Попри значні зусилля, англійська мова продовжує використовувати традиційні гендерно-марковані займенники, хоча альтернативи, як-от "ze" або "they" у гендерно-нейтральному контексті, отримали певну підтримку в окремих спільнотах.

Історія розвитку гендерно-нейтральної мови тісно пов'язана з рухом за гендерну рівність. Як зазначає Р. Грін у статті «Robert Stoller's Sex and Gender: 40 Years On»,

сучасне уявлення про стать та гендер зазнало значної еволюції за останні десятиліття, і це, у свою чергу, вплинуло на мовні норми [24]. Ідеї гендерної рівності та нейтральності в мовленні виникли як відповідь на соціальні зміни, пов'язані з визнанням багатогранності гендерних ідентичностей, що не обмежуються традиційними категоріями «чоловік» і «жінка». У цьому контексті гендерна нейтральність націлена на створення умов, за яких мова слугує інструментом рівності, а не засобом дискримінації.

У гендерній лінгвістиці розрізняють дві основні стратегії, що сприяють збалансованому представленню чоловіків і жінок: гендерна нейтралізація та гендерна специфікація (або фемінізація) [30]. Перша стратегія переважає у мовах, де відсутня категорія граматичного роду, тоді як друга частіше використовується у флективних мовах [7].

Гендерна специфікація забезпечує представлення жіночої статі в мові через послідовне та симетричне гендерне маркування. У англійській мові це ілюструється лексико-граматичними парами, такими як *he/she*, *actor/actress*, *man/woman* та іншими. Нейтралізація, як лінгвістичний феномен, стала основним інструментом гендерної політичної коректності. Спроби нейтралізувати мову з гендерного погляду призвели до виникнення політичного дискурсу. Тексти, створені відповідно до принципів політичної коректності, часто становлять значну складність для міжмовної передачі.

Стратегія фемінізації передбачає послідовне використання фемінітивів та уникнення загального чоловічого роду. Вона особливо поширена у професіях. Фемінізація реалізується через застосування вже наявних фемінітивів (наприклад, студентка, викладачка, *actress*, *saleswoman*) і створення нових (соціологиня, авторка, *doctress*, *engineeress*).

Дослідження департаменту праці свідчать про гендерну природу професій у будь-якій точці світу. До 1980-х років іменники, що описують певні професії в англійській мові, також були гендерними, як, наприклад, *fireman* (пожежник) або *stewardess* (стюардеса). Феміністки в англійськомовних країнах боролися з цією проблемою переважно шляхом нейтралізації чоловічих та жіночих професійних

іменників (наприклад, *fireman* до *firefighter*, *stewardess* до *flight attendant*) або шляхом переходу від знайомих жіночих форм до технічно чоловічих (*actress* до *actor*) чи ігнорування незнайомих жіночих форм (*senatrix* до *senator*) [15]. Ці методи успішно усунули невідповідні поєднання іменників, які використовувалися для опису жінок на традиційно чоловічих посадах, таких як *woman-doctor*, *woman-lawyer* та *woman-ambassador*.

Існує два підходи до боротьби з гендерною асиметрією в мові: фемінізація та нейтралізація. Варто зазначити, що категорія гендеру присутня в українській, французькій та німецькій мовах, що свідчить про процес фемінізації; натомість англійська мова характеризується процесом нейтралізації гендеру.

З 80-х років ХХ століття, завдяки зусиллям феміністської лінгвістики, в англійській мові почали з'являтися рекомендації щодо усунення гендерної асиметрії. У 1999 році ЮНЕСКО випустило рекомендації – *Guidelines on Gender-Neutral Language*, в яких пропонувалося замінювати слова з жіночими суфіксами на гендерно нейтральні (наприклад, *poetess* – *poet*, *steward/stewardess* – *flight attendant*) та уникати гендерних маркерів, якщо це не є необхідним у конкретному контексті [19].

Рекомендації щодо гендерно-нейтрального використання мови з *Oxford Dictionary* закликають замінювати основу *-man* у складових словах на гендерно-нейтральне – *person* (множина – *people*) або інші альтернативи: *barman* – *bar tender* – *bar tenders*, *spokesman* – *spokesperson* – *spokespeople*. Крім того, слово *man* щодо будь-якої людини рекомендується замінювати на *human being* [21].

Іноді автори змінюють іменники, що позначають роботу або посаду, щоб підкреслити стать особи, яка обіймає цю позицію. Це зазвичай трапляється, коли стать людини суперечить загальноприйнятим очікуванням. Наприклад, можуть виникнути уявлення, що лікарі – чоловіки, а медсестри – жінки. Використання фраз типу «жінка-лікар увійшла до палати» чи «чоловік-медсестра увійшов до палати» підсилює такі припущення. Якщо стать особи не є важливою для сенсу речення, її слід опустити.

Іншим прикладом гендерної мови в англійській є звернення «Містер», «Міс» та «Місіс». «Містер» може вживатися щодо будь-якого чоловіка, незалежно від його сімейного статусу, тоді як «Міс» і «Місіс» визначають жінок відповідно до їхнього статусу, що, до недавнього часу, базувалося на їхніх стосунках з чоловіками. Придатною альтернативою для звернення до жінки є термін «Пані», який не вказує на сімейний стан.

Водночас ООН дотримується політики гендерної інклюзії у шести своїх офіційних мовах. Наприклад, у грудні 2017 року стало відомо, що співробітникам Британських збройних сил рекомендували уникати використання гендерно забарвленої лексики. Зокрема, слово *mankind* (людство) порадили замінити на *humankind*, а *forefathers* (предки) – на *ancestors* [28].

Ці приклади свідчать про те, що для гендерно нейтральної мови не завжди необхідні неологізми; іноді достатньо простих синонімів.

Проблеми впровадження гендерно-нейтральної лексики часто стосуються не лише мовних, а й культурних особливостей кожного суспільства. Мова є віддзеркаленням соціальних норм та уявлень, тому будь-які зміни у лексичному складі можуть сприйматися як виклик усталеним традиціям та культурним цінностям. У багатьох випадках саме соціальні стереотипи та звички перешкоджають широкому впровадженню гендерно-нейтральної лексики. Більше того, мовні зміни, спрямовані на уникнення гендерної маркованості, можуть бути неоднозначно сприйняті через те, що деякі носії мови вважають їх неприродними або занадто радикальними.

Англійська мова вже досягла певного успіху у впровадженні гендерно-нейтральних форм, зокрема через використання займенника "*they*" в однині. Цей варіант став популярним як альтернатива традиційним займенникам "*he*" і "*she*", особливо в тих випадках, коли стать особи невідома або коли йдеться про людей, які не ідентифікують себе як виключно чоловіків чи жінок. Це рішення отримало офіційне визнання у багатьох стилістичних гідях та словниках, зокрема Оксфордським словником, де зазначено, що використання "*they*" для позначення однини є граматично правильним і соціально прийнятним. Такий крок став важливим

для розвитку інклюзивної мови, оскільки дозволяє уникнути нав'язування гендерних стереотипів та робить спілкування більш рівноправним [29].

Однак, попри успіхи в англійській мові, впровадження гендерно-нейтральної лексики в інших мовах стикається з великими труднощами. Наприклад, українська, як і багато інших мов зі складною системою граматичних родів, має чітко визначену гендерну маркованість практично у всіх частинах мови, зокрема в іменниках, займенниках, прикметниках та дієсловах. Це створює додаткові труднощі при спробах створити гендерно-нейтральну лексику, оскільки необхідно переглянути та адаптувати багато граматичних правил. Спроби впровадити нейтральні форми в українську мову часто стикаються з супротивом через відсутність звичних мовних структур, що відповідають концепції гендерної нейтральності [30].

Крім того, існують культурні особливості, які можуть впливати на сприйняття гендерно-нейтральної мови. У деяких суспільствах питання гендеру та його вираження в мові є більш чутливими або навіть табуйованими, що призводить до труднощів у популяризації гендерно-нейтральної лексики. Нерідко люди вважають, що мовні зміни, пов'язані з гендерною нейтральністю, є нав'язуванням нових соціальних норм, які не відповідають традиційним цінностям.

Таким чином, хоча англійська мова вже досягла певного прогресу у впровадженні гендерно-нейтральних займенників, зокрема "*they*" в однині, інші мови, такі як українська, стикаються з численними викликами через граматичні та культурні особливості. Щоб ці зміни стали більш ефективними та прийнятними, важливо враховувати не лише лінгвістичні, але й соціальні чинники, а також поступово адаптувати мову до нових реалій, не порушуючи культурної ідентичності мовців [16]. Проте в українській мові цей процес є значно складнішим через граматичну природу мови, яка передбачає чітке розрізнення між родами. Як зазначають О. Василенко та О. Ярмолюк, в українському дискурсі процес створення гендерно-нейтральної лексики часто супроводжується труднощами у сприйнятті нових мовних форм [1]. Унаслідок цього впровадження фемінітивів і гендерно-

нейтральних форм потребує не лише граматичних змін, але й певних соціальних і культурних зрушень.

Фемінітиви як частина гендерно-нейтральної мови також становлять важливий елемент у дискусії. В. В. Петравскас у своїй праці «Фемінітиви та гендерно-маркована лексика як характерна риса при перекладі на українську мову» звертає увагу на те, що фемінітиви сприяють створенню мовного середовища, яке визнає і відображає присутність жінок у різних сферах діяльності [9]. Хоча деякі лінгвісти вважають фемінітиви не обов'язковими в гендерно-нейтральному дискурсі, вони залишаються важливим інструментом для позначення гендерної рівності в професійній сфері.

Сучасний контекст впровадження гендерно-нейтральної лексики у мовах, таких як англійська і українська, свідчить про нагальну потребу адаптувати мовну практику до нових соціальних реалій, спрямованих на рівність і недискримінацію. Це питання є особливо актуальним у сфері освіти, медіа, ділового спілкування та офіційної документації, де мова відіграє важливу роль у формуванні суспільної свідомості.

Р. В. Чубук наголошує, що розвиток гендерної освіти, а також робота педагогів, які навчають принципів гендерної рівності, є ключовими чинниками у популяризації та впровадженні гендерно-нейтральної лексики [9]. Він підкреслює, що одним із найбільших викликів у цьому процесі є відсутність узгоджених стандартів перекладу гендерно-нейтральних форм. Ця проблема спричиняє плутанину серед перекладачів, авторів текстів і навіть у сприйнятті текстів читачами.

В англійській мові гендерно-нейтральні рішення вже мають тривалу історію. Використання займенника *they* у однині, заміна термінів з компонентом *man* на нейтральні (наприклад, *chairperson* замість *chairman*) стали звичною практикою в офіційній документації та медіа. Однак такі зміни не завжди одразу сприймаються аудиторією. У випадку української мови виклики ще складніші через її граматичну структуру, що передбачає рід для багатьох іменників і прикметників, що ускладнює створення універсальних гендерно-нейтральних форм.

Крім того, впровадження гендерно-нейтральної мови зустрічає опір у частини суспільства через культурні й традиційні упередження. Водночас прихильники таких змін наголошують, що гендерно-нейтральна лексика сприяє створенню інклюзивного суспільства, де кожна людина відчуває себе рівноправною, незалежно від статі.

Таким чином, адаптація до гендерно-нейтральної лексики потребує комплексного підходу, який включатиме освітні ініціативи, розробку чітких стандартів, широку підтримку від мовних інституцій, а також поступове формування позитивного ставлення в суспільстві до таких змін.

Таким чином, гендерна нейтральність у мовленні є важливим інструментом для досягнення рівності і визнання багатогранності гендерних ідентичностей у сучасному суспільстві. Незважаючи на існуючі труднощі, розвиток гендерно-нейтральної мови продовжується, адже суспільство дедалі більше визнає важливість інклюзивності у всіх аспектах життя. Англійська мова вже має певний досвід у цьому напрямку, тоді як українська лише починає адаптувати свої мовні засоби для відображення нових реалій. Важливо, щоб перекладачі і лінгвісти продовжували досліджувати ці питання та знаходили ефективні стратегії для впровадження гендерно-нейтральної лексики, зважаючи на культурні та мовні особливості обох мов.

1.2. Розвиток гендерно-нейтральних форм у англійській мові

Гендерно-нейтральні форми стали важливим напрямком у розвитку англійської мови в контексті суспільних змін, пов'язаних із боротьбою за гендерну рівність. З початку XX століття, а особливо у другій половині століття, з'явилася значна критика гендерно-маркованих мовних форм, що стимулювало впровадження нових лінгвістичних засобів, спрямованих на гендерну інклюзивність. Це явище охоплює не лише займенники, але й назви професій, іменники, прикметники та інші граматичні елементи, що часто були пов'язані з конкретним гендером.

Лінгвістика завжди приділяла значну увагу змінам у мові, що виникають під впливом соціальних і культурних чинників, адже мова нерозривно пов'язана з культурою та традиціями її носіїв. Гендерні дослідження, у свою чергу,

зосереджуються на аналізі культурних та соціальних факторів, які впливають на ставлення суспільства до чоловіків і жінок, формують поведінку людей залежно від їхньої статі та підтримують стереотипи про "чоловічі" та "жіночі" якості.

У ХХ столітті спостерігався значний підйом феміністського руху в США, що знайшло відображення у всьому англомовному світі. Цей рух базувався на ідеї про відсутність рівності між чоловіками та жінками. Британські та американські активістки виступали за надання жінкам рівних прав із чоловіками не лише в суспільному житті, а й у сфері мовного використання.

Питання про мовну рівноправність між чоловіками та жінками вперше стало актуальним у 1960-х роках, а активний розвиток гендерних досліджень у лінгвістиці почався в останній чверті ХХ століття. Це було пов'язано зі зміною наукових підходів у гуманітарних дисциплінах і появою гендерної лінгвістики як нового напрямку. Англійська мова, одна з найбільш динамічних мов світу, значно трансформувалася під впливом цих змін. У цей період у мові з'явилися нові терміни й вирази, такі як: *sexism* («сексизм»), *sexist language* («мовний сексизм»), *gender inequality* («гендерна нерівність»), *sex discrimination* («дискримінація за статтю»), *gender discrimination* («гендерна дискримінація»), *gender-neutral language* («гендерно-нейтральна мова»), *political correctness* («політкоректність») тощо. Ці поняття відображають глибокі суспільні зміни, які вплинули і на мовну сферу.

У 1970-х роках відбувалися значні трансформації в мовній політиці та практиці США, спрямовані на гендерну інклюзивність. У цей період урядові установи, бізнес-організації та освітні заклади активно вносили зміни до офіційної документації, додаючи лексику, яка відображала представників обох статей. Спеціальні комітети аналізували підручники, газети та журнали на предмет наявності мовних моделей із гендерними упередженнями. На основі цих досліджень створювалися списки поширених андроцентричних (сексистських) виразів, а також пропонувалися гендерно-нейтральні варіанти.

Наприклад, популярна серія книг про відомих науковців, яка раніше мала назву *American Men of Science* («Американці в науці»), була перейменована на *American Men*

and Women in Science («Американці та американки в науці»). Також було змінено назви посад, наукових звань та нагород: національний конкурс *Man of the Year* («Людина року») став *Person of the Year*.

В університетах активізувався інтерес до впровадження політики рівних можливостей. Спеціально створені комітети займалися розробкою корпоративних правил і проводили гендерний аналіз назв курсів, навчальних матеріалів та офіційних документів. Наприкінці 1970-х років, після широких дискусій у медіа та наукових колах, питання впровадження гендерно-коректної мови почало включатися до статутів професійних асоціацій і спілок.

Сьогодні більшість видавництв у США приймають до друку лише ті рукописи, що не містять гендерно упереджених виразів. Провідні газети, як-от *The New York Times* та *The Washington Post*, розробили для своїх співробітників рекомендації, які нагадують про недопустимість сексистської мови.

Серед найбільш помітних ознак гендерної асиметрії, які виявляли сексистські тенденції в англійській мові та які почали активно долати наприкінці ХХ століття, можна виділити такі:

- 1) ототожнення понять «людина» і «чоловік» у слові *man*;
- 2) використання гендерно-специфічного займенника *he*;
- 3) гендерно-специфічні назви професій і лексичні асиметрії;
- 4) форми звертання, пов'язані з сімейним станом (наприклад, *Miss* і *Mrs*);
- 5) слова, що відображають гендерні стереотипи.

До середини ХХ століття в англійській мові широко використовувалися гендерно марковані форми, що відображали патріархальні структури суспільства. Це стосувалося як займенників, так і назв професій, які, у більшості випадків, були чоловічими. Наприклад, займенник "*he*" часто використовувався для позначення осіб обох статей або невизначеного роду, що було наслідком мовної традиції, де чоловічий рід вважався стандартом або загальною формою. Це відображає домінуючу роль чоловіків у суспільстві і ставлення до чоловічої форми як до універсальної [5].

Критика таких підходів до використання мови почалася з поширенням феміністського руху в 1960-1970-ті роки, коли почали виникати питання про те, як мова сприяє закріпленню гендерних стереотипів і нерівності. Феміністичні дослідження мовлення вказували на те, що використання чоловічих займенників і форм для позначення осіб обох статей сприяє невидимості жінок у суспільстві та маргіналізації небінарних осіб. Це підштовхнуло до розробки альтернативних мовних практик, які б забезпечували більш інклюзивний і рівноправний підхід.

Одним із перших кроків у напрямку гендерної інклюзивності було запровадження фемінітивів – лексичних одиниць, що відображають жіночий рід. В англійській мові це проявлялося у створенні або використанні спеціальних форм для жінок, таких як *"actress"* (від *"actor"*), *"waitress"* (від *"waiter"*) тощо. Однак цей процес викликав нову хвилю критики, оскільки поділ на чоловічі та жіночі професії посилював гендерну ієрархію та стереотипізацію [10]. Зокрема, професії, де використовувалися фемінітиви, часто вважалися менш престижними або менш оплачуваними, ніж ті, що позначалися чоловічими формами.

На початку ХХІ століття мовознавці почали активно шукати способи подолання гендерного поділу в мовах, де граматичний рід чітко визначений. Вони звернули увагу на те, що традиційна мова нерідко відтворює і закріплює суспільні стереотипи щодо гендерних ролей, поділяючи професії, посади та соціальні ролі на "чоловічі" та "жіночі". Відтак, одним із рішень, яке запропонували, стало уникнення використання фемінітивів та маскулінітивів на користь гендерно-нейтральних форм, що не вказували б на стать суб'єкта.

Протягом останніх двох століть лінгвісти, які пропонують псевдоісторичне тлумачення категорії роду в англійській мові, стверджували, що жіночий комунікативний код походить від чоловічого і не може слугувати зразком для наслідування через свій підлеглий статус у мові чоловіків. Для обґрунтування «похідності» використовувалися теоретичні аргументи, що стосуються первісного значення слів в англійській мові, помилкові етимологічні визначення, твердження про

зайву балакучість жінок та навіть звинувачення в надмірній деталізації й точності вибору мовних одиниць або нудотної ввічливості [19].

Етимологічні дослідження в галузі лінгвістичних універсалій, які характеризують категорію роду в англійській мові, свідчать про те, що в еволюції гендерної парадигми англійської мови домінували дослідження, спрямовані на підтвердження переваг чоловічого роду порівняно з жіночим на різних рівнях [5].

Категорія роду в англійській мові виражається через обов'язкове співвідношення іменників із займенниками третьої особи. Вона є строго опозиційною і складається з двох взаємопов'язаних опозицій, що функціонують на ієрархічній основі. Одна з них діє в усій сукупності іменників, розділяючи їх на одухотворені та неживі, тоді як інша опозиція функціонує в підгрупі іменників, поділяючи їх на чоловічі та жіночі. Таким чином, існує середній, чоловічий і жіночий рід. Багато іменників в англійській мові можуть виражати як жіночий, так і чоловічий рід, що відображається в аналізованій займенниковій кореляції. Такі іменники називаються іменниками загального роду. Вони можуть показувати стать свого референсу лексично, шляхом поєднання з певними умовними словами або через суфіксальну деривацію [21].

Ця тенденція особливо помітна в англійській мові, де традиційно розрізняли форми на позначення чоловічої та жіночої статі. Проте зараз мовознавці, а також активісти з прав людини закликають до відмови від таких розрізень у випадках, коли гендер не є суттєвим або визначальним. Наприклад, замість використання "*actor*" для чоловіків і "*actress*" для жінок, у багатьох контекстах сьогодні пропонується застосовувати слово "*actor*" незалежно від статі. Аналогічні зміни торкнулися й інших професійних назв, таких як "*waiter*" і "*waitress*", де зараз часто використовується нейтральна форма "*server*", що однаково позначає обидві статі [18].

Ці зміни не лише поступово закріплюються в сучасній англійській мові, але й знаходять підтримку в офіційних і професійних контекстах. Все більше компаній, організацій, та офіційних документів намагаються використовувати гендерно-нейтральну мову для уникнення дискримінації та сприяння рівності. Такі терміни, як

"*chairperson*" (замість "*chairman*" або "*chairwoman*") та "*spokesperson*" (замість "*spokesman*"), є прикладами цієї мовної еволюції [24].

Окрім цього, деякі професійні спільноти розробляють власні рекомендації щодо використання гендерно-нейтральної мови. Наприклад, у медичних і юридичних документах, де точність і формальність є важливими, також відбувається поступовий перехід на форми, які не вказують на стать. Це зумовлено тим, що використання нейтральних термінів знижує ризик гендерної дискримінації та допомагає створити інклюзивне середовище, де кожна особа має можливість відчувати себе рівною незалежно від статі.

Однак цей процес супроводжується значною кількістю викликів. Не всі мовні спільноти або країни сприймають подібні зміни однаково позитивно. Деякі консервативні групи вважають, що такі зміни порушують усталені традиції мови та є загрозою для культурної спадщини. Противники впровадження гендерно-нейтральної лексики стверджують, що мова повинна залишатися незмінною і відображати природні соціальні відносини. Проте прихильники таких змін наголошують, що мова є живим і динамічним явищем, яке повинно адаптуватися до змін у суспільстві.

Отже, зміни в напрямку гендерної нейтральності в мовах є не лише мовною реформою, але й відображенням більш глибоких соціальних змін, спрямованих на досягнення гендерної рівності. Хоча цей процес ще далекий від завершення і викликає численні дискусії, його вплив на сучасну мову вже є відчутним і, вірогідно, буде лише зростати у майбутньому.

Найбільш обговорюваною темою у контексті гендерної нейтральності є займенники. Використання традиційних чоловічих займенників для позначення осіб невизначеної статі стало предметом широкої критики. Феміністки та прихильники гендерної рівності пропонували різні рішення цієї проблеми, зокрема використання пар "*he or she*" або створення нових гендерно-нейтральних займенників [24].

Проте найпоширенішим і найефективнішим рішенням стало використання займенника "*they*" у однині. Хоча історично "*they*" використовувався лише у множині,

його використання для позначення однієї особи стало звичним явищем у сучасній англійській мові, особливо у ситуаціях, коли гендер особи невідомий або не є важливим. Це рішення було сприйнято багатьма мовознавцями, а також підтримано офіційними інституціями, такими як Оксфордський словник, який визнаний авторитетом у стандартизації англійської мови.

Університети і великі компанії також активно підтримують використання займенника "they" у своїх політиках щодо гендерної інклюзивності [25]. Це допомагає створити більш рівноправне мовне середовище та сприяє визнанню небінарних осіб, які не ототожнюють себе з традиційними категоріями "чоловік" чи "жінка".

Підвищена увага до прав небінарних осіб та їхньої ідентичності суттєво вплинула на розвиток гендерно-нейтральних форм у англійській мові. Поява нових займенників, таких як "ze", "hir", "xe", та інших, стала відповіддю на необхідність створення інклюзивних мовних засобів для осіб, які не ототожнюють себе з бінарною гендерною системою [26].

Ці нові займенники, хоча ще не є широко використовуваними, поступово набувають популярності у різних соціальних групах та контекстах, особливо в академічних та молодіжних середовищах. Такі зміни є важливим кроком у напрямку створення мови, яка б відображала різноманіття гендерних ідентичностей і не обмежувала мовців у їхньому самовираженні.

Однією з важливих складових розвитку гендерно-нейтральної мови є зміни у професійній та академічній мові, які відбуваються під впливом сучасних соціальних процесів, зокрема боротьби за гендерну рівність та інклюзивність. У багатьох професіях, де традиційно використовувалися гендерно марковані назви, поступово вводяться терміни, які не вказують на стать людини, що виконує певну роботу. Це явище стало невід'ємною частиною мовних реформ, спрямованих на створення інклюзивного середовища як у професійному, так і в академічному дискурсі.

Терміни на позначення професій, які раніше містили гендерну маркованість, все частіше замінюються на гендерно-нейтральні форми, що відображають сучасні тенденції до рівності та інклюзивності. Наприклад, *steward* і *stewardess* (стюард і

стюардеса) поступилися місцем терміну *flight attendant* (бортпровідник), а *mailman* (листоноша) замінили на *mail carrier* або *postal worker* (працівник пошти). Замість *waiter* і *waitress* (офіціант і офіціантка) все частіше використовують нейтральне *server* (офіціант), а *chairman* або *chairwoman* (голова) замінюють на *chair* або *chairperson*. Так само термін *businessman* або *businesswoman* (підприємець) все частіше звучить як *businessperson* або просто *entrepreneur* (підприємець). Такі зміни сприяють формуванню мови, яка відображає роль особи без прив'язки до її статі. Ці зміни не є лише формальними мовними корективами, а відображають загальні тенденції до гендерної рівності, рівного доступу до професій незалежно від статі, а також прагнення до створення інклюзивного простору для всіх людей. У своїй праці В. В. Петравскас [9] зазначає, що такі мовні новації є відображенням прагнення суспільства позбутися історично усталених гендерних стереотипів, які могли обмежувати доступ жінок до певних професій або позицій.

Серед інших прикладів змін, що відбуваються у професійній сфері, можна згадати гендерно-нейтральні терміни в наукових званнях та академічних посадах. Наприклад, замість "*headmaster*" (директор чоловічої статі) і "*headmistress*" (директорка) зараз частіше використовують "*principal*" або "*head teacher*". У юридичній сфері такі посади, як "*ombudsman*", замінюються на "*ombudsperson*" або "*ombud*", щоб уникнути статевої маркованості. Ці мовні інновації мають особливе значення, оскільки сприяють зменшенню дискримінації за статевою ознакою та підвищують відчуття рівності серед працівників різних сфер.

Академічна мова, яка традиційно вважалася дуже консервативною, також поступово адаптується до нових вимог суспільства. В офіційних наукових публікаціях, підручниках і навіть у дисертаційних роботах все більше уваги приділяється використанню гендерно-нейтральних термінів. Це відображається в тенденціях до уникнення займенників, які маркують стать, особливо у випадках, коли стать суб'єкта не має значення для змісту. Наприклад, замість використання "*he*" або "*she*", у наукових текстах усе частіше зустрічаються такі варіанти, як "*they*", навіть у

випадку, коли йдеться про одну особу. Такий підхід допомагає уникнути зайвої гендерної конкретики і робить текст універсальним.

Цікаво, що впровадження гендерно-нейтральної мови в академічному середовищі йде паралельно з розвитком етики мови. Мова стає не лише засобом вираження думок, але й інструментом впливу на світогляд читача чи слухача. Тому використання гендерно-нейтральних термінів у наукових і академічних текстах вказує на відповідальність авторів за збереження гендерної рівності й інклюзії. Це особливо актуально для тих галузей знань, що стосуються соціальних, гуманітарних або педагогічних наук, де питання гендерної рівності є центральними.

У контексті змін у професійній мові також варто відзначити, що процес заміни гендерно-маркованих термінів на нейтральні не завжди проходить безперешкодно. У деяких мовних спільнотах такі зміни викликають супротив, особливо серед представників старшого покоління або тих, хто вважає, що традиційні мовні форми є важливою частиною культурної ідентичності. Однак поступовий розвиток і впровадження гендерно-нейтральних форм вказує на те, що мова постійно адаптується до нових соціальних реалій, відображаючи зміни в суспільстві [6].

Ці зміни не тільки роблять мову більш інклюзивною, але й сприяють зміні уявлень суспільства про гендерні ролі, оскільки усувають упередження щодо того, що певні професії або посади можуть виконувати лише представники однієї статі. Зокрема, це має велике значення для подолання гендерної сегрегації у різних сферах праці, що сприяє підвищенню рівності можливостей.

Незважаючи на всі позитивні зміни, процес впровадження гендерно-нейтральних форм у англійську мову стикається з низкою викликів, які ускладнюють їх повсюдне прийняття. Один із таких викликів полягає у природному опорі змін, властивому багатьом мовним спільнотам. Деякі носії англійської мови вважають гендерно-нейтральні форми штучними або надмірно ускладненими, особливо коли йдеться про використання нових займенників, таких як "they" у ролі однини. Їх застосування іноді викликає плутанину, оскільки традиційно цей займенник асоціювався виключно з множиною.

Іншим аспектом, який викликає дискусії, є критика з боку консервативних груп, які вважають, що зміни у мові не тільки ускладнюють комунікацію, але й підривають традиційні цінності та соціальні структури, базовані на чіткому розподілі гендерних ролей. На думку цих критиків, такі зміни загрожують усталеним соціальним нормам і можуть створювати напруженість у суспільстві [18]. Зокрема, запровадження нових лексичних одиниць і конструкцій, таких як "Mx." замість традиційних "Mr." чи "Ms.", часто сприймається як непотрібне ускладнення або навіть як примус до змін, які не всі готові прийняти.

Окрім соціального спротиву, існують також виклики технічного характеру. Наприклад, автоматизовані системи, такі як програмне забезпечення для перевірки граматики, часто не здатні коректно обробляти гендерно-нейтральні форми, що ускладнює їх інтеграцію в письмову комунікацію. У діловій чи офіційній переписці такі форми можуть викликати плутанину або бути сприйняті як некоректні, що ще більше ускладнює їх застосування [19].

Попри ці виклики, розвиток гендерно-нейтральних форм в англійській мові продовжується завдяки її гнучкості та здатності адаптуватися до соціальних змін. Підтримка з боку академічних кіл, громадських організацій і активістів сприяє підвищенню обізнаності про важливість гендерної інклюзивності в мові. Наприклад, у багатьох освітніх закладах уже викладаються курси, що зосереджуються на використанні інклюзивної мови, а в корпоративному середовищі все частіше запроваджуються мовні політики, які підтримують нейтральність.

Таким чином, хоча впровадження гендерно-нейтральних форм у англійську мову стикається з певними труднощами, ці зміни є невід'ємною частиною більшого процесу адаптації мови до сучасних реалій. Англійська мова, як і будь-яка інша жива мова, еволюціонує у відповідь на суспільні зміни, і гендерно-нейтральні форми є важливим кроком у напрямку забезпечення більшої рівності та інклюзивності.

1.3. Особливості гендерно-нейтральних форм в англійській та українській мовах

Гендерно-нейтральна лексика стала важливим аспектом у мовознавстві та перекладознавстві, особливо в контексті сучасних соціокультурних змін. Як англійська, так і українська мови активно пристосовуються до потреб гендерної інклюзивності. Проте ці процеси відбуваються по-різному, що обумовлено історичними, граматичними та культурними особливостями кожної мови.

Англійська мова, будучи аналітичною, пропонує відносно прості рішення для створення гендерно-нейтральних форм. Заміна гендерно маркованих термінів на нейтральні є досить поширеним явищем. Граматичне позначення роду в англійській мові реалізується через іменники та займенники. Основні особові займенники: *he* (він — чоловічий рід), *she* (вона — жіночий рід), *it* (воно — середній рід). Зворотні займенники: *his* (його — ч. рід), *her* (її — ж. рід), *himself* (себе чоловічого роду), *herself* (себе жіночого роду), *itself* (саме). Іменники та називні форми також чітко вказують на рід: *boy* (хлопчик — ч. рід), *girl* (дівчинка — ж. рід), *hat* (капелюх — с. рід). Існують додаткові формотворчі іменники, що вказують на рід, наприклад: *woman-astronaut* (жінка-астронавт — ж. рід); назви професій: *policeman* (поліцейський — ч. рід), *policewoman* (поліцейська — ж. рід).

Середній рід в англійській мові охоплює неживі предмети, а також представників флори та фауни, хоча домашні улюбленці можуть бути винятком. Вибір гендерного маркування залежить від наданого тварині статусу: домашнього папугу можуть називати займенником *he*, а курку, призначену до приготування, — *it*. Це означає, що істота може ототожнюватися з людиною, отримуючи риси, характерні для неї, і займенник чоловічого або жіночого роду в залежності від біологічної статі. Носії англійської мови (*native speakers*) також надають гендерного значення своїм улюбленим транспортним засобам: *ship* (корабель), *boat* (човен), *car* (машина) — зазвичай позначаються займенником *she*. Географічні назви також можуть підпадати під певні винятки: мовні одиниці, що позначають назви країн, як неживі об'єкти, зазвичай замінюються займенником *it*. Проте, в контексті державного устрою,

атрибутів та культурних особливостей країн, правильніше вживати she. До винятків належать також культові явища, що ототожнюються із певними почуттями, наприклад, Earth (Земля), fertility (родючість), nature (природа), war (війна) [9].

Важливу роль у формуванні гендерних номінативів відіграють суфіксальні маркери, які позначають іменники жіночого роду, такі як: lady, -trix, -esse, -ine, -euse, -ette. Аналіз наукових робіт показує, що ці суфікси належать до різних тематичних груп: професії (poetess — поетеса), титули і звання (empress — імператриця), риси характеру (temptress — спокусниця), національність (Jewess — єврейка, часто вживається зневажливо).

Хоча гендерні стереотипи впливають на обидві статі, їхній вплив більш помітний на жінках. Маскулінне часто розглядається як достойне, тоді як фемінне сприймається як щось другорядне. Поширені висловлювання в медіа, як-от «жіноча логіка» — натяк на емоційність, а не на аргументованість; «жіноча проза», «жіноча журналістика» — про неякісну літературу; «жіночий стиль керування» — піддає сумніву професійні навички жінок. Такі висловлювання ілюструють побутовий сексизм, або ж доброзичливий сексизм. Наступний рівень — мізогінія, термін, що походить з давньогрецької мови і означає «неприятнь до жінки»: «Ти дурна, не тому що дурна, а тому що жінка». Інтерналізований сексизм (внутрішня мізогінія) проявляється в упередженнях щодо жінок з боку інших жінок, що часто супроводжується нездоровою конкуренцією. Приклади критики жінками інших жінок можуть виглядати так: «Вирядилася у мініспідницю і підбори! Сором і ганьба!», «Ти подивися на себе! Ненафарбована, волосся у хвіст збрала і задоволена!» Ці мотиви закріплюються у фразеологізмах і прислів'ях: «Курка не птах, баба не людина», «Жіночий колектив — зміїне кубло». У філософських працях Шопенгауер вважав жінку «родом посередньої сходинки між дитиною і людиною», тоді як Отто Вейнінгер стверджував, що «жінка — ніщо».

Для детальнішого вивчення стереотипів гендерного дискурсу було здійснено переклад публікацій з різних сучасних англійських та українськомовних журналів. Зосереджено увагу на періодиці загального спрямування. У журналі Huff Post від

20.09.21 яскраво відображено одне із поширених явищ вживання гендерно-маркованої лексики: *"More than 500 current and former female athletes filed a petition with the U.S. Supreme Court on Monday, warning the justices that dismantling abortion access would have a «devastating» effect on women's sports."* У оригіналі вжито прикметник, що вказує на жіночу стать «female athletes», хоча можна було б обрати гендерно-нейтральний термін «athletes». У перекладі утворено фемінітив жіночого роду українською шляхом додавання суфікса «-к»: «спортсменки». Тут продемонстровано перекладацьку трансформацію — перестановку: *«would have a devastating effect — dismantling abortion»* / *«мало б руйнівний вплив — скасування абортів»* [5]. Цей приклад демонструє перекладацьку трансформацію перестановки у процесі адаптації англійського тексту до українського контексту. В англійському реченні фраза *«would have a devastating effect on women's sports»* іде після *«dismantling abortion access»*, що створює чітку причинно-наслідкову структуру: доступ до абортів, що обмежується, матиме згубний ефект. У перекладі перестановка фраз із суфіксальним утворенням фемінітиву «спортсменки» зберігає оригінальний сенс, але надає йому відповідного стилістичного забарвлення для української аудиторії.

Трансформація перестановки дозволяє перекладачеві уникнути надмірної дослівності, створюючи текст, що передає зміст оригіналу із адаптацією до норм цільової мови та культури, але залишає головний акцент на гендерно-маркованій лексиці.

"Women who signed on to the letter include soccer star Megan Rapinoe, water polo star Ashleigh Johnson and Layshia Clarendon, who serves as WNBA vice president." У цьому реченні сформовано множину шляхом зміни кореневого голосного без додавання закінчення: «woman» — «women» (жінки). У словосполученнях «soccer star» та «water polo star» іменник «star» отримує контекстуальну номінацію жіночої статі (she), адже вжито стосовно жінок. В англійській мові слово «star» зазвичай відноситься до неживих об'єктів середнього роду (it), тоді як в українській це завжди іменник жіночого роду. Слово «president» є загальним іменником, у нього немає еквівалента жіночої статі в англійській мові. В українській мові можна утворити

фемінітив із суфіксом «-к-», додаючи його до чоловічої основи на приголосний (президент — президентка). «Серед жінок, які підписали лист, такі відомі спортсменки, як зірка футболу Меган Рапіно, зірка водного поло Ешлі Джонсон та Лейша Кларендон, яка обіймає посаду віцепрезидентки WNBA.» При перекладі проведено комплексну трансформацію, включаючи додавання прийменника «серед» і вилучення слова «include».

В англomовній рекламі часто використовуються гендерно марковані лексеми для створення цільового впливу на конкретні аудиторії. Як зазначають І. Краснюк та М. Зелінський, гендерна маркованість у рекламних текстах може варіюватися залежно від змісту та намірів реклами, і це безпосередньо впливає на вибір лексичних одиниць при перекладі [5, с. 179]. У таких випадках важливо не лише зберігати смислове навантаження, але й адаптувати текст відповідно до сучасних норм гендерної нейтральності.

Значну роль у розвитку гендерно-нейтральної лексики в англійській мові відіграють небінарні ідентичності. З появою нових форм займенників, таких як "ze" або "hir", лінгвісти пропонують альтернативи традиційним бінарним моделям, проте ці форми ще не набули широкого вжитку. Це свідчить про поступовий, але важливий процес адаптації мови до різноманітних гендерних ідентичностей.

Українська мова, будучи флективною, має певні складнощі у впровадженні гендерно-нейтральних форм, оскільки її граматична система чітко розрізняє роди. Це стосується не лише займенників, але й іменників, прикметників та дієслів, які узгоджуються за родом. У той же час, українська мова також активно розвивається в напрямку гендерної інклюзивності. Однією з найбільш помітних змін є фемінітиви — форми для позначення професій або ролей жінок.

Як зазначає І. Чубук, гендерно марковані форми часто використовуються у нормативних та офіційних текстах, що створює додаткові виклики для перекладачів [10]. Наприклад, переклад офіційних документів з англійської на українську вимагає врахування гендерної маркованості англійських текстів, а також адаптації до специфіки української граматики.

Ще однією складністю є вживання займенників. В українській мові немає прямого еквіваленту до англійського гендерно-нейтрального "they" у однині, тому перекладачі часто вдаються до обхідних рішень, таких як вживання пасивних конструкцій або заміна займенників на конкретні іменники, щоб уникнути гендерних вказівок. Водночас деякі дослідники пропонують розвиток нових нейтральних займенників, однак ці пропозиції ще не знайшли широкої підтримки серед мовознавців.

Проблема збереження гендерної нейтральності при перекладі є важливою як для англійської, так і для української мов. Зокрема, перекладачі часто стикаються з необхідністю зберегти гендерну нейтральність оригіналу, не порушуючи граматичних та стилістичних норм цільової мови. Т. В. Кушнірова, М.М. Капко та І.М. Ступка зазначають, що особливі труднощі виникають при перекладі нормативно-правових актів, де необхідно дотримуватися чітких формулювань, але водночас не створювати гендерної дискримінації в тексті [7].

Перекладачі нормативно-правових документів стикаються з вибором: використовувати традиційно чоловічі форми або шукати нейтральні конструкції. У англійських текстах часто використовуються нейтральні терміни та займенники, тоді як в українських документах традиційно вживаються чоловічі форми. Це може призводити до нерівномірності та втрати частини змісту при перекладі, якщо не враховувати гендерні аспекти оригіналу.

Гендерні питання у перекладі стали об'єктом дослідження багатьох вчених, особливо в контексті офіційних текстів та реклами. Як відзначають дослідники, збереження гендерної нейтральності при перекладі є складним завданням, що вимагає високої мовної компетенції та чіткого розуміння контексту оригіналу [5]. Наприклад, у англійських рекламних текстах часто використовуються гендерно марковані форми, що підкреслюють цільову аудиторію або специфіку товару. Однак при перекладі на українську мову виникають питання щодо адаптації таких текстів, оскільки гендерна маркованість може мати різний культурний вплив на цільову аудиторію.

Висновки до 1 Розділу

Англійська та українська мови мають як спільні риси, так і суттєві відмінності у розвитку гендерно-нейтральних форм. Гендерно-нейтральні форми — це мовні конструкції, які використовуються для позначення професій, ролей або статусів без зазначення статі особи, що їх займає. Вони спрямовані на усунення гендерної маркованості в мові та забезпечення рівності та інклюзивності, що відповідає сучасним суспільним тенденціям до гендерної рівноправності. Спільним для обох мов є прагнення до створення більш інклюзивного мовного середовища, що відображає сучасні соціальні реалії. Проте відмінності у граматичній структурі цих мов впливають на методи досягнення цієї мети.

Англійська мова, як аналітична, має більше можливостей для швидкої адаптації до нових соціальних потреб завдяки гнучкості у використанні займенників та лексики. Водночас українська мова, будучи флективною, має більшу складність у введенні нових форм через обов'язкову граматичну категорію роду для багатьох частин мови. Це означає, що в українській мові розвиток гендерно-нейтральних форм вимагає більше часу та зусиль, що є об'єктом досліджень сучасних мовознавців і перекладачів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ В ЛІТЕРАТУРІ

2.1. Практика використання гендерно-нейтральних форм у літературних творах

У сучасній літературі використання гендерно-нейтральних форм набуває дедалі більшого значення. Це явище стає особливо помітним у творах, що мають на меті подолання традиційних гендерних стереотипів і пропонують нові способи вираження гендерної ідентичності. Один із яскравих прикладів цього можна знайти в романі Елізабет Гілберт «Місто дівчат», де авторка використовує лінгвістичні маркери для розкриття різноманітності гендерних ролей та ідентичностей. У цьому контексті гендерно-нейтральні форми відіграють важливу роль у створенні інклюзивного наративу, який не обмежується лише бінарними категоріями «чоловік-жінка». Згідно з дослідженням Д. Ю. Куцюка [6], Гілберт майстерно використовує різні мовні засоби для підкреслення флюїдності гендеру, акцентуючи увагу на індивідуальності персонажів поза межами традиційної гендерної дихотомії. Одним із центральних методів є застосування нейтральних займенників та описових фраз, що уникають гендерної конкретики. Це не лише підкреслює складність внутрішнього світу персонажів, але й відкриває нові можливості для перекладу, адже в українській мові така практика ще не є повсюдною. Інший приклад можна знайти у творчості Сільвії Плат, де гендерно-нейтральні елементи теж присутні, хоча і менш явні. Як зазначає О. Р. Заболотна [4], феміністичні мотиви в поезії Плат часто торкаються теми звільнення від суспільних норм і очікувань, що накладаються на жінок. У цьому сенсі гендерно-нейтральні мовні засоби в її текстах слугують інструментом для вираження внутрішнього бунту і боротьби за особисту свободу. У поезії Плат можна побачити, як поетеса відходить від традиційного опису жіночих образів, створюючи нові символи та метафори, що не прив'язані до конкретного гендеру [4].

У перекладі таких творів виникає низка викликів. Перекладачам часто доводиться знаходити нові шляхи для збереження гендерної нейтральності оригіналу, водночас враховуючи мовні особливості цільової мови. Наприклад, українська мова,

як і багато інших слов'янських мов, має розвинену систему граматичного роду, що ускладнює передачу нейтральних форм. Проте, сучасні перекладачі все частіше експериментують з варіантами, що допомагають зберегти інклюзивність тексту, зокрема через використання безособових форм або фразових конструкцій, що дозволяють уникати конкретних гендерних маркерів. Дослідження практик використання гендерно-нейтральних форм у літературі показує, що ця тенденція не лише впливає на творчі підходи авторів, але й змінює підходи до перекладу, змушуючи перекладачів шукати нові мовні засоби, щоб зберегти ідеї оригіналу.

Сучасна англomовна література часто виступає джерелом інновацій у галузі гендерної лексики, адже англійська мова дозволяє гнучкіше ставитися до питання гендерної нейтральності. Англomовні автори мають можливість використовувати нейтральні займенники, такі як "they/them", для позначення осіб без акценту на їхній гендер. Це підкреслює прагнення до рівності та відображає сучасні соціальні реалії, коли людина має право на самовизначення, незалежно від статі. Твори Елізабет Гілберт, зокрема роман «Місто дівчат», демонструють, як гендерно-нейтральні форми використовуються для показу багатшаровості гендерної ідентичності персонажів. Як зауважує Д. Ю. Куцюк, авторка навмисно вводить гендерну флюїдність як ключовий елемент наративу, що відображає ширші тенденції в суспільстві [6].

При цьому варто звернути увагу на специфіку перекладу гендерно-нейтральних форм на інші мови, зокрема на українську. Оскільки українська мова має складну систему граматичних категорій роду, то переклад таких текстів викликає серйозні труднощі. Перекладачі вимушені або відмовлятися від оригінальної нейтральності, або шукати креативні рішення для збереження інклюзивності. Наприклад, можна використовувати безособові конструкції або такі слова, які дозволяють уникнути вказівки на гендер персонажа. Втім, це призводить до певної втрати у стилі та ритмі оригінального тексту, оскільки безособові форми часто звучать важко і не завжди адекватно передають настрій персонажа.

Додатковим прикладом гендерно-нейтральної лексики в літературі є творчість Сільвії Плат, де гендерно-нейтральні мовні форми використовуються для

підкреслення бунтарства та боротьби жінок за власне право на самовираження. О. Р. Заболотна звертає увагу на те, що у віршах Плат з'являються образи, що виходять за межі традиційних гендерних ролей, і при цьому її лексика лишається універсальною, не прив'язаною до конкретного гендеру. Це створює простір для символічної інтерпретації, коли кожен читач може знайти у тексті власний сенс [4].

Цікаво розглянути також питання, як гендерно-нейтральні форми впливають на розвиток літературного наративу. Використання таких форм дозволяє авторам зосередитися на внутрішньому світі персонажів, акцентуючи увагу на їхніх думках, почуттях та мотиваціях, не зводячи їх до гендерних стереотипів. Це особливо важливо в контексті феміністичних і постмодерністських творів, які піддають критиці традиційні гендерні ролі й пропонують альтернативні варіанти розвитку особистості.

Зазначені приклади підкреслюють, що гендерно-нейтральні форми в літературі є потужним інструментом для руйнування стереотипів та створення інклюзивного літературного простору. У перекладі таких текстів з англійської на українську зберегти нейтральність може бути надзвичайно важко через структурні відмінності мов. Українська мова не має усталених гендерно-нейтральних займенників, як це є в англійській, тому перекладачі часто змушені застосовувати компромісні варіанти або шукати альтернативні способи вираження. Сучасні тенденції в перекладознавстві вказують на те, що все більше перекладачів намагаються адаптувати мову до вимог інклюзивності, пропонуючи нові підходи до передачі гендерно-нейтральних форм.

Таким чином, практика використання гендерно-нейтральних форм у літературі вказує на важливу зміну у сприйнятті гендеру та мови. Вона відображає прагнення до більшої свободи вираження особистості та уникнення жорстких гендерних категорій. У літературі це дозволяє розширити простір для інтерпретації тексту, надаючи читачеві більше можливостей для ідентифікації з персонажами, а перекладачам — стимулює пошук нових мовних засобів для збереження цієї свободи в іншомовному дискурсі.

Дослідження практики використання гендерно-нейтральних форм у сучасній літературі та виклики, які вони створюють для перекладу, дають змогу зрозуміти

важливість цієї проблематики у світлі сучасних тенденцій до рівності та інклюзивності в суспільстві. Тексти, як-от роман Гілберт або поезія Плат, не лише розширюють межі літературного жанру, але й змінюють підхід до мови, роблячи її більш відкритою для різноманіття ідентичностей і досвідів.

У сучасній літературі питання гендерної нейтральності стає все більш актуальним, що знайшло відображення у творчості багатьох письменників та письменниць, які використовують у своїх творах гендерно-нейтральні форми. Це дозволяє авторам досліджувати теми ідентичності, взаємодії та соціальних структур без традиційної прив'язки до статі персонажів.

Урсула Ле Гуїн є одним із піонерів у науково-фантастичній літературі, яка використовує свій жанр для дослідження складних питань ідентичності, соціальної структури та культури. У своєму романі *«Ліва рука темряви»* Ле Гуїн створює унікальну планету, населену істотами, які не мають постійної статі. Їхня біологія така, що вони можуть змінювати стать залежно від фаз свого життя або в особливих умовах.

Це надає авторці можливість досліджувати питання гендерної флюїдності та суспільних норм. Гендер у романі не є постійним фактором і не визначає соціальну роль або статус персонажів. Це робить світ роману дуже відмінним від земного, де гендерні ролі часто суворо закріплені і мають значний вплив на те, як особа функціонує в суспільстві.

Ле Гуїн уникає традиційної для багатьох мов прив'язки до статі через використання гендерно-нейтральних лексичних одиниць і описів. Вона досліджує ідею того, як суспільство може функціонувати без фіксованих гендерних ролей, і яким чином ці ролі формують наше уявлення про ідентичність і взаємодії між людьми. Завдяки цьому підходу Ле Гуїн створює своєрідний експериментальний соціальний устрій, що ставить під сумнів наші традиційні уявлення про гендер [27].

У перекладі цей роман ставить певні виклики, оскільки багато мов мають строгі правила узгодження за родом, що ускладнює передачу гендерної нейтральності оригіналу. У той час як в англійській мові можна використовувати займенник «they»

для позначення особи без вказівки на її стать, в українській мові це створює додаткові труднощі, адже немає прямого еквівалента для такої конструкції.

Жанет Вінтерсон у своєму романі «*Written on the Body*» робить крок уперед у використанні гендерно-нейтральної мови. Головна особливість цього роману полягає в тому, що стать головного героя чи героїні не розкривається протягом усього тексту. Читач ніколи не дізнається, чи цей персонаж чоловік, чи жінка, оскільки Вінтерсон уникає будь-яких прямих вказівок на стать [33].

Цей прийом дозволяє зосередитися на внутрішніх переживаннях і стосунках персонажа без прив'язки до статевих характеристик. Для Вінтерсон це не тільки спосіб дослідити універсальність людських емоцій, але й спроба розкрити те, що кохання та емоції можуть існувати поза межами гендерних рамок. За допомогою гендерно-нейтральної лексики письменниця підкреслює, що особистість, емоції і взаємодії важливіші за статеву належність.

Роман Вінтерсон став класичним прикладом того, як література може досліджувати теми гендеру та ідентичності, уникаючи традиційної гендерної маркованості мови. Це дозволяє читачам фокусуватися на темах, які часто затьмарюються гендерними стереотипами. Подібний підхід вимагає значної майстерності в побудові тексту, особливо в перекладі, оскільки уникання гендерних вказівок може призвести до зміни стилістики та ритму оригіналу [28].

Графічний роман «*The Sandman*» Ніла Геймана також досліджує питання гендерної ідентичності та використання гендерно-нейтральних форм. Одним із найбільш яскравих прикладів є персонаж Desire (Бажання), який/яка/яке не має постійної статі і може приймати як чоловічу, так і жіночу форму залежно від ситуації або потреби. У цьому випадку використання гендерно-нейтральних форм дозволяє підкреслити флюїдність цього персонажа, який втілює собою бажання в найрізноманітніших його проявах, незалежно від статі.

Гейман використовує гендерну флюїдність Desire як метафору для показу того, що бажання, емоції та пристрасті не обмежуються статтю або гендерною роллю. У цьому сенсі «*The Sandman*» виходить за рамки традиційного підходу до зображення

персонажів і дозволяє досліджувати складніші теми через гендерно-нейтральну мову та образи.

Цей підхід також дозволяє авторів звертатися до широкої аудиторії, адже персонаж Desire може викликати емоційний відгук у читачів незалежно від їхньої статі або гендерної ідентичності. Використання гендерно-нейтральної форми створює простір для більш інклюзивної нарації, що є важливим аспектом сучасної літератури [29].

У романі «*Ancillary Justice*» Енн Лекі розширює використання гендерно-нейтральних форм, позначаючи всіх персонажів жіночими займенниками (наприклад, "she"), незалежно від їхньої біологічної статі. У світі роману Лекі, гендер не є значущим для соціальної структури, і персонажі не виділяються за статтю.

Цей підхід створює унікальний ефект у тексті, оскільки читачам доводиться переосмислювати свої уявлення про гендер і роль статі в суспільстві. Лекі показує, що стать може бути неважливою для соціальної взаємодії, що дозволяє читачам сконцентруватися на особистих якостях і вчинках персонажів, а не на їхніх статевих ознаках.

Переклад такого тексту також ставить перед перекладачами виклики, оскільки збереження цього ефекту може бути складним у мовах, де граматичний рід відіграє важливу роль [30].

Семюель Ділейні у своєму романі «*Stars in My Pocket Like Grains of Sand*» досліджує питання гендерної ідентичності та її впливу на соціальні відносини через використання гендерно-нейтральних займенників. У його світі гендерна належність не є фіксованою, і персонажі можуть обирати свою стать або змінювати її залежно від обставин.

Ділейні використовує гендерно-нейтральні форми, щоб показати, як суспільство може функціонувати без чітких гендерних ролей. Цей підхід дозволяє йому досліджувати глибші питання взаємодії між людьми та ідентичності, які виходять за рамки традиційних гендерних норм [31].

Таким чином, практика використання гендерно-нейтральних форм стає важливою складовою не лише в англomовній, але й у світовій літературі. Вона дозволяє авторам розширювати межі літературної експресії, а перекладачам — досліджувати нові підходи до передачі інклюзивного змісту. Розглянуті приклади демонструють, як гендерно-нейтральні форми стають інструментом для підриу гендерних стереотипів і створення нових культурних наративів, де індивідуальна свобода і рівність є ключовими цінностями.

2.2. Аналіз перекладу гендерно-нейтральних форм українською мовою

Проблема перекладу гендерно-нейтральних форм українською мовою стає дедалі актуальнішою в контексті сучасних змін у суспільстві, де питання гендерної ідентичності і рівності набувають більшого значення. В англomовній літературі гендерно-нейтральні форми широко використовуються для позначення осіб, чия стать не визначена або не є ключовою для наративу, що зумовлює виклики для перекладачів, які працюють з мовами, такими як українська, де граматичний рід відіграє важливу роль.

Українська мова має чітку систему граматичних категорій роду, що суттєво ускладнює передачу нейтральності в текстах. Вона вимагає узгодження багатьох елементів речення з певним родом (чоловічим або жіночим), що робить практично неможливим точну передачу нейтральних форм без втрати частини змісту або впровадження компромісних рішень. Враховуючи ці особливості, перекладачі часто стикаються з низкою викликів і змушені експериментувати з різними підходами.

Одним із ключових аспектів гендерно-нейтральної мови є використання нейтральних займенників.

Важливо також зазначити, що при перекладі творів, де гендерно-нейтральні форми відіграють ключову роль, виникає питання збереження авторського стилю, смислового навантаження і художньої цілісності тексту. Роман Жанет Вінтерсон *Written on the Body* є яскравим прикладом літератури, де гендерна нейтральність є однією з основних художніх ідей. У тексті англійською мовою авторка створює

багатошаровий наратив, який побудовано на відсутності чіткої гендерної ідентифікації головного героя. Це дозволяє читачеві сприймати події та почуття персонажів у спосіб, вільний від стереотипів або гендерних обмежень [44].

Одним із характерних прикладів у романі є використання авторкою нейтрального займенника "you", що в англійській мові не має гендерного маркування. Цей займенник дозволяє авторці адресуватися безпосередньо до читача, залишаючи його у стані невизначеності щодо гендерної ідентичності головного героя. У перекладі на українську мову цю нейтральність зберегти практично неможливо: перекладачі змушені вибирати між чоловічою чи жіночою формою або використовувати описові конструкції, як-от "той, хто говорить", "людина, що кохає".

Наприклад, англійська фраза: *"I have loved you without knowing who you are"* може бути перекладена на українську як: *"Я любив тебе, не знаючи, хто ти є"* або *"Я любила тебе, не знаючи, хто ти є"*. У кожному випадку переклад втрачає первісну нейтральність і змушує перекладача приймати рішення щодо роду оповідача.

Ще одним прикладом є речення: *"Your body was a map of desire"* яке в англійському оригіналі не має чіткої гендерної прив'язки. Український переклад з урахуванням граматичної категорії роду може звучати як: *"Твоє тіло було картою бажання"*, що зберігає зміст, але втрачає універсальність, закладену авторкою.

Такі приклади свідчать про те, що у процесі перекладу доводиться відмовлятися від певних аспектів тексту або компенсувати їх іншими художніми прийомами. Зокрема, у випадках, коли нейтральність не може бути збережена, перекладачі можуть вводити метафори, що підкреслюють емоційну глибину тексту. Проте це, у свою чергу, може змінити стиль автора та створити відмінний літературний ефект.

Додатковою складністю є необхідність збереження ритмічності та темпу тексту, який у Вінтерсон є лаконічним і багатозначним. Використання в українському перекладі описових конструкцій на кшталт "той, хто говорить", "той, хто кохає" або "людина, що діяла" може створити відчуття важкості й перевантаженості тексту.

Отже, роман Жанет Вінтерсон *Written on the Body* демонструє складність і багатогранність перекладу гендерно-нейтральних форм. Ця проблема вимагає від

перекладачів неабиякої творчості, глибокого розуміння культурного контексту і високого рівня володіння мовою, щоб передати багатозаровість і символізм тексту, зберігаючи його унікальний стиль і смислове навантаження.

Ще одним прикладом, де гендерна нейтральність грає ключову роль, є роман Урсули Ле Гуїн «*Ліва рука темряви*» [45], у якому авторка описує унікальний світ Гетен (Зими), де гермафродити домінують як єдина раса. Персонажі цього світу змінюють свою гендерну ідентичність залежно від фізіологічного циклу та соціальних обставин, що створює складний, багатозаровий ефект гендерної невизначеності. Ле Гуїн майстерно застосовує в англійському тексті нейтральні конструкції й уникає гендерної маркованості, що дозволяє їй підкреслити основну ідею роману — розмивання меж між статями та дослідження глибин людської природи.

Одним із яскравих прикладів у романі є опис головного героя Генлі Аї, земного посланця, який намагається зрозуміти культуру Гетен і стикається з труднощами, пов'язаними з відсутністю чітких гендерних ролей у місцевих жителів. В англійській мові опис персонажів Ле Гуїн часто містить займенник "they", який у цьому контексті функціонує як нейтральний маркер. Наприклад: "*The Gethenians seemed to him neither man nor woman, but both and neither at the same time.*" Це речення передає концептуальну невизначеність, але в українському перекладі доводиться вдаватися до уточнень, таких як: "*Гетенці здавалися йому ані чоловіками, ані жінками, а водночас і тими, і іншими.*" Таке рішення дозволяє зберегти сенс, але частково втрачає ритмічну лаконічність оригіналу.

Ще один приклад — сцена, де персонаж Естравен, який допомагає Генлі, потрапляє у складну ситуацію, де важливо підкреслити їхню гендерну плинність. В англійському тексті авторка вживає такі конструкції, як: "*Estraven was neither a man nor a woman now, but someone beyond these terms.*" В українському перекладі така нейтральність часто втрачається: "*Естравен уже не був ані чоловіком, ані жінкою, а кимось, хто виходить за межі цих понять.*" Використання безособових конструкцій,

таких як "кимось", частково компенсує гендерну нейтральність, але не повністю передає задум автора.

Переклад «*Лівої руки темряви*» українською вимагає від перекладача неабиякої винахідливості, оскільки українська граматики примушує до постійного узгодження за родом. Наприклад, речення: "*The inhabitants of Gethen seemed indifferent to gender, it was not a category they considered important.*" може бути перекладено як: "*Жителі Гетену здавалися байдужими до гендеру, це не була категорія, яку вони вважали важливою.*" Проте навіть така нейтральна передача вимагає змін у структурі тексту, адже українські правила узгодження часто не дозволяють уникнути визначення статі.

Використання описових виразів, таких як "ті, хто діють" або "людина, що говорить", є одним із найпоширеніших підходів до перекладу гендерно-нейтральних форм у цьому романі. Наприклад, англійське речення: "*They loved deeply, without regard to the conventions of gender.*" перекладається як: "*Вони кохали щиро, не зважаючи на умовності гендеру.*" Хоча цей переклад і зберігає зміст, він усе ж надає тексту більшої конкретизації, ніж оригінал.

Таким чином, роман «*Ліва рука темряви*» є прикладом складності перекладу гендерно-нейтральних текстів українською мовою. Використання описових конструкцій, метафор та інших прийомів дозволяє зберегти смислову багатозначність, але ці підходи не завжди повністю передають унікальну гендерну динаміку, створену авторкою. Це свідчить про необхідність пошуку нових стратегій у перекладі, які могли б забезпечити більшу відповідність оригінальному задуму.

Також у романі «*Кімната Джованні*» Джеймса Болдвіна [46] питання гендерної ідентичності та сексуальної орієнтації розкрито через нейтральність описів і відсутність прямої вказівки на певні гендерні ознаки персонажів. Автор використовує багатозначність і відмову від традиційних гендерних рамок для того, щоб підкреслити універсальність переживань своїх героїв. Це дозволяє читачеві зосередитися на емоційному аспекті оповіді, а не на гендерних характеристиках персонажів, створюючи простір для багатозначних інтерпретацій.

Наприклад, у сцені, де головний герой Девід описує свої почуття до Джованні, англійський текст уникає чітких гендерних вказівок, використовуючи нейтральні описи: *"I felt something I had never felt before, something that was both beautiful and terrifying, something that changed me irrevocably."*

В українському перекладі перед перекладачем постає виклик: як зберегти нейтральність та водночас передати емоційний заряд тексту? Прямий переклад, наприклад: *"Я відчув те, чого ніколи раніше не відчував, щось, що було водночас прекрасним і лякаючим, щось, що змінило мене назавжди,"* змушує перекладача конкретизувати стать героя через використання родового узгодження у слові «відчув».

Крім того, Болдвін часто звертається до розмитих описів стосунків між персонажами, дозволяючи читачеві самому інтерпретувати природу їхніх зв'язків. Наприклад, фраза: *"Giovanni looked at me in a way that made me feel both seen and unseen, understood and misunderstood."* може бути перекладена як: *"Джованні дивився на мене так, що я почувався одночасно і поміченим, і непоміченим, зрозумілим і незрозумілим."* Однак, через граматичну категорію роду української мови, перекладач має використовувати особові займенники, що робить гендерну нейтральність оригіналу менш виразною.

Одним із центральних мотивів роману є внутрішній конфлікт Девіда, що полягає у його запереченні власних почуттів і страху перед соціальним осудом. Болдвін майстерно використовує нейтральні описи для створення багатозначності та глибини цього конфлікту. У перекладі, однак, ці описи часто набувають більш конкретизованих форм, що може змінити тональність тексту. Наприклад, англійське речення: *"I could not admit, even to myself, what I felt for Giovanni, for fear of what it would mean."* перекладається як: *"Я не міг визнати, навіть перед собою, що відчував до Джованні, бо боявся, що це означатиме."* У цьому перекладі з'являється конкретизація, що підкреслює емоції, але водночас зменшує універсальність і відкритість тексту, які Болдвін залишив навмисно, щоб читач мав більше простору для інтерпретації.

Ще один приклад стосується опису стосунків між Девідом і Джованні. У романі фраза: *"Giovanni's touch was both tender and overwhelming, making me feel both loved and utterly exposed."* передає складну емоційну динаміку. В українському перекладі це може бути представлено як: *"Дотик Джованні був ніжним і водночас надзвичайно сильним, змушуючи мене відчувати себе коханим і водночас абсолютно вразливим."* У цьому варіанті перекладач змушений деталізувати емоційні аспекти, які в оригіналі залишаються більш абстрактними, що зменшує багатозначність, яку прагнув передати автор.

Подібним чином, речення: *"I hated him because he made me feel things I was not ready to confront."* можна перекласти як: *"Я ненавидів його, бо він змушував мене відчувати те, з чим я не був готовий зіткнутися."* У цьому випадку конкретизація "він" і "те, з чим я не був готовий зіткнутися" більш чітко окреслює емоційний стан Девіда, однак втрачається певний рівень нейтральності, який дозволяє читачеві інтерпретувати переживання персонажа.

Сцени взаємодії між Девідом і Джованні також є прикладами використання нейтральної мови в оригіналі, яка створює багатошаровість їхніх стосунків. Наприклад, у фразі: *"We lay there together, listening to the rain, without speaking, as though words would ruin the fragile understanding between us"* натякається на інтимність без чіткої конкретизації емоцій чи гендерних ролей. В українському перекладі це може звучати як: *"Ми лежали разом, слухаючи дощ, не промовляючи жодного слова, ніби слова могли зруйнувати наше крихке взаєморозуміння."* У цьому варіанті переклад втрачає частину відкритості оригіналу, оскільки змушений підкреслювати спільність і близькість героїв.

Таким чином, переклад роману Болдвіна часто стикається з необхідністю балансувати між збереженням авторського задуму й адаптацією тексту до граматичних і стилістичних особливостей української мови. Це завдання ускладнюється тим, що нейтральність, яка є ключовою у творах Болдвіна, у перекладі може поступатися більш конкретизованому і деталізованому викладу.

Ще одним цікавим прикладом є сцени, де Болдвін описує інші персонажі через емоції, а не фізичні характеристики. Наприклад, замість деталей зовнішності Джованні, автор концентрується на його голосі або жестах: "*His voice carried a weight of sadness and hope that was impossible to ignore.*" Ця фраза в перекладі може набувати різних форм залежно від вибору перекладача. Наприклад: "*Його голос ніс у собі тягар смутку й надії, який було неможливо ігнорувати.*" У цьому випадку українська мова дозволяє зберегти багатозначність оригіналу, але такі приклади зустрічаються нечасто.

Таким чином, переклад «*Кімнати Джованні*» є складним завданням, яке вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння мовою, але й глибокого розуміння тексту, його контексту та авторського задуму. Вибір лексичних і граматичних засобів у перекладі визначає, чи зможе текст зберегти свою універсальність, багатозначність та психологічну глибину. Це доводить, що переклад літератури, де гендерна нейтральність грає ключову роль, є справжнім мистецтвом, яке балансує між лінгвістичними, культурними та стилістичними аспектами.

Ще один приклад можна знайти в книзі Нейла Геймана «Американські боги», де автор вживає незвичайні гендерно-нейтральні описи для певних міфічних істот [47]. Наприклад, певні божества у творі постають без чітких гендерних ознак, що створює особливий ефект універсальності та метафізичної віддаленості. В українському перекладі для досягнення аналогічного ефекту використовуються описові конструкції та фрази, які не конкретизують рід.

Переклад цього роману на українську мову є складним завданням. Оскільки українська мова потребує постійного узгодження займенників із родом, уникнути гендерної маркованості майже неможливо. Наприклад, англійська фраза "*The narrator loved them deeply*" перекладається на українську як "*Оповідачка любила їх сильно*", але це одразу маркує оповідача як жінку. В таких випадках перекладачі намагаються зберігати нейтральність через використання безособових конструкцій, однак це змінює стиль і ускладнює читання.

Оскільки українська граматики не дозволяє залишити займенники нейтральними, перекладач може використати метафоричні або безособові конструкції, щоб уникнути конкретизації статі. Це, однак, може призвести до втрати певних відтінків характеру персонажа, який є дуже символічним для всієї історії.

Серед найпоширеніших прийомів, які використовують перекладачі для передачі гендерно-нейтральних форм, є такі: застосування безособових конструкцій, уникнення займенників або використання нейтральних слів замість займенників («особа», «людина», «суб'єкт» тощо), що дозволяє зберігати певний рівень нейтральності. Наприклад, замість «він пішов» може використовуватися конструкція на кшталт «людина пішла» або «цей/ця пішов/пішла». Проте, такі підходи мають свої обмеження, адже вони не завжди дозволяють точно передати стиль та емоційне забарвлення оригіналу.

Українська мова вимагає чіткої вказівки на рід персонажа, що створює конфлікт із оригінальною інклюзивністю тексту. Для вирішення цієї проблеми перекладачі часто застосовують різні стратегії:

1. Безособові конструкції. Це один із найчастіше вживаних методів, коли перекладач уникає використання займенників, що потребують узгодження за родом, замінюючи їх на більш нейтральні форми. Наприклад, фраза *"Everyone should bring their own book"* може бути перекладена як *"Кожен має принести власну книгу"*, де використовується безособовий іменник "кожен", що дозволяє уникнути займенників.
2. Використання описових фраз. Іноколи перекладачі вдаються до більш розгорнутих описів замість використання займенників. Це може змінювати ритм тексту, але дозволяє зберегти його інклюзивність. Наприклад, замість використання займенника можна вжити фразу: *"Людина, яка прийшла до нас, мала важливу новину"*.
3. Намагання уникати гендерної маркованості. Перекладачі можуть свідомо уникати конкретизації статі персонажа, використовуючи загальні іменники або

(діє-)прикметники. Наприклад, замість "він сказав" може бути "було сказано", хоча така конструкція іноді сприймається як стилістично важка.

Сучасні переклади також показують, що українські перекладачі намагаються знайти нові способи збереження інклюзивності тексту, орієнтуючись на зміну соціальних норм і тенденцій. Наприклад, в академічному дискурсі вже обговорюється можливість впровадження нових мовних форм для передачі гендерної нейтральності, зокрема через створення нових займенників або адаптацію граматичних правил. Однак ці процеси є тривалими і не завжди підтримуються широкою мовною спільнотою, що створює додаткові труднощі для перекладачів, які працюють з такими текстами.

Таким чином, аналіз перекладу гендерно-нейтральних форм українською мовою показує, що ця проблема має не лише лінгвістичний, але й соціокультурний характер. Вона вимагає від перекладачів не лише мовної майстерності, але й чутливості до сучасних тенденцій в суспільстві та літературі. Пошук оптимальних варіантів для передачі нейтральних форм часто призводить до експериментів з мовними засобами, що, однак, не завжди гарантує збереження оригінальної нейтральності без зміни структури тексту.

Варто також згадати про гендерно-нейтральні займенники в інших мовах, що можуть слугувати прикладом для адаптації в українській мові. У шведській мові, наприклад, був введений гендерно-нейтральний займенник «hen», який зараз активно використовується. Цей досвід може стати прикладом для українських мовознавців, що прагнуть впровадити подібні зміни. Втім, процес адаптації таких форм потребує часу і соціальної підтримки.

Сучасні дослідження також підкреслюють, що адаптація інклюзивної мови залежить від готовності суспільства приймати інновації у мові. Гендерно-нейтральні форми часто сприймаються як штучні чи надлишкові, що викликає опір серед частини мовної спільноти. Однак, з розвитком соціальної чутливості до питань гендерної рівності такі зміни поступово інтегруються в лексичний і граматичний обіг.

Досвід інших мов демонструє, що використання гендерно-нейтральних форм значною мірою залежить від мовних традицій та гнучкості граматики. Наприклад, у шведській мові займенник «hen» не лише отримав офіційне визнання, але й активно використовується у літературі, офіційних документах і повсякденній мові. Англійська, яка володіє більшою граматичною гнучкістю, дозволяє легко впроваджувати гендерно-нейтральні форми, такі як «they» у значенні однини. В українській мові відсутність аналогів таких займенників значно ускладнює переклад текстів, які акцентують увагу на гендерній нейтральності.

Перекладач стає своєрідним посередником між текстом-джерелом та цільовою аудиторією. Його завдання не обмежується лише точним відтворенням змісту. Перекладач повинен зберегти ідею та стиль оригіналу, водночас забезпечуючи зрозумілість та прийнятність тексту для українського читача. У випадку гендерно-нейтральних форм це вимагає значної креативності та чутливості до культурних реалій.

Зокрема, використання описових конструкцій, уникнення займенників або застосування безособових форм є основними стратегіями для забезпечення нейтральності в тексті. Однак, такі методи можуть викликати додаткові складнощі, особливо якщо авторський стиль залежить від лаконічності чи швидкого ритму тексту.

Українська мова, як і будь-яка інша, є живим механізмом, який змінюється під впливом соціальних процесів. Зростання уваги до питань гендерної рівності може стати поштовхом до активнішого обговорення інклюзивності мови. Однак, для впровадження гендерно-нейтральних форм необхідно подолати ряд бар'єрів, зокрема консервативність суспільства, відсутність узгоджених мовних стандартів та недосконалість існуючих інструментів адаптації.

Таким чином, аналіз перекладу гендерно-нейтральних форм українською мовою демонструє значний потенціал для розвитку. Незважаючи на складнощі, дослідження цієї теми відкриває нові перспективи для розширення мовних меж,

інтеграції інновацій та формування більш чутливого до потреб сучасності мовного середовища.

2.3. Приклади перекладу з англійської на українську з аналізом стратегій перекладу

Переклад гендерно-нейтральних форм є одним із найважливіших аспектів, що вимагають точності й чутливості до авторського задуму. Проаналізуємо приклади перекладів із романів, де гендерно-нейтральна мова або питання гендеру відіграють важливу роль. Розгляд включає літературні стратегії, адаптивні техніки та компромісні рішення, необхідні для збереження оригінального змісту.

1. "Written on the Body" Жанет Вінтерсон

У романі Жанет Вінтерсон "Written on the Body" авторка використовує унікальний наративний підхід, де головний герой залишається гендерно нейтральним. Це створює простір для інтерпретації, дозволяючи читачеві сфокусуватися на емоціях і почуттях, а не на гендері.

Оригінальний уривок:

"Why is the measure of love loss?" [44]

Переклад:

"Чому міра кохання — це втрата?"

У цьому випадку використання гендерно-нейтрального питання дозволяє зберегти емоційну багатозначність. Переклад уникає маркованих займенників, що відповідає стилістичним вимогам тексту. Використання лаконічної конструкції "міра кохання" дозволяє зберегти ритм і стиль оригіналу.

2. "The Left Hand of Darkness" Урсули Ле Гуїн

Цей роман описує планету Гетен, де гермафродитизм є нормою, а гендер визначається лише тимчасово. Ле Гуїн активно використовує нейтральні конструкції, щоб передати складну гендерну динаміку.

Оригінальний уривок:

"They were not simply a man or a woman but both and neither, a stranger shape of being, that is all." [45]

Переклад:

"Вони не були просто чоловіком чи жінкою, а одночасно обома і ніким, дивною формою існування, от і все."

Перекладачеві вдалося зберегти нейтральність завдяки займеннику "вони" та уникненню чіткої вказівки на стать. Проте український текст вимагає синтаксичної перебудови, щоб зберегти легкість читання.

3. "Giovanni's Room" Джеймса Болдвіна

Болдвін використовує гендерно-нейтральну мову для створення атмосфери емоційної невизначеності. Цей підхід дозволяє підкреслити внутрішній конфлікт головного героя, що намагається приховати свої почуття до Джованні.

Оригінальний уривок:

"I could not admit, even to myself, what I felt for Giovanni, for fear of what it would mean." [46]

Переклад:

"Я не міг визнати, навіть перед собою, що відчував до Джованні, бо боявся, що це означатиме."

Конкретизація в українському перекладі, зокрема використання слова "відчував", надає тексту більшої визначеності, хоча це може змінювати універсальність оригінального задуму. Перекладачеві довелося знайти компроміс між точністю та стилістичною відповідністю.

4. "American Gods" Нейла Геймана

Гейман часто використовує гендерно-нейтральні описи для персонажів, що мають міфічну або божественну природу. Цей підхід додає універсальності та таємничості.

Оригінальний уривок:

"The God appeared to them in a dream and spoke in riddles." [47]

Переклад:

"Бог з'явився їм уві сні і говорив загадками."

У перекладі використовується слово "Бог", проте займенник "він" уникається, щоб зберегти універсальність. Переклад також враховує культурний контекст української аудиторії, що робить текст доступнішим.

5. "Love on the Wind" Барбари Картленд

У романі Барбари Картленд гендерно-нейтральна мова використовується для опису універсальних почуттів, що не залежать від статі.

Оригінальний уривок:

"The love they shared was beyond the boundaries of man or woman." [48]

Переклад:

"Їхнє кохання виходило за межі чоловіка чи жінки."

Перекладач зберіг загальну нейтральність тексту.

6. "Pretty Little Liars" Сари Шепард

У сучасній літературі для підлітків часто використовуються гендерно-нейтральні конструкції для створення універсального досвіду.

Оригінальний уривок:

"Everyone has their own secrets." [49]

Переклад:

"У кожного є свої секрети."

Український переклад замінює "their" на присвійний займенник "свої". Це відповідає як граматичним, так і стилістичним нормам української мови.

Приклади з літературних творів демонструють складність перекладу гендерно-нейтральних форм (Додаток А). Перекладачі стикаються з необхідністю адаптувати текст до мовних особливостей, зберігаючи авторський задум і соціокультурний контекст. Використання адаптивних технік, таких як безособові конструкції, описові фрази або нейтральні слова, дозволяє забезпечити точність і інклюзивність перекладу. Проте цей процес вимагає значної гнучкості та креативності, оскільки переклад не завжди дозволяє зберегти всі нюанси оригіналу.

Висновки до 2 Розділу

Переклад гендерно-нейтральних форм українською мовою залишається серйозним викликом через мовну специфіку, зокрема через необхідність узгодження за родом. Однак сучасні перекладачі активно шукають шляхи для збереження інклюзивності текстів і передачі гендерної нейтральності оригіналу. Хоча українська мова не має усталених гендерно-нейтральних займенників, як це є в англійській, перекладачі все частіше експериментують із безособовими конструкціями, описовими фразами та іншими засобами, що дозволяють уникати гендерної маркованості.

Цей процес ще перебуває на стадії активного розвитку, і можна передбачити, що з часом українська мова також може адаптуватися до нових викликів, пропонуючи нові форми вираження для збереження інклюзивності текстів.

У підсумку, можна стверджувати, що переклад гендерно-нейтральних форм українською мовою є складним і багатовимірним процесом. Він передбачає не лише граматичні трансформації, але й ширше розуміння соціальних змін, що відбуваються у світі. Література стає важливим полем для таких експериментів, оскільки саме через неї відбувається інтеграція нових підходів до мови та гендерної ідентичності.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ І ТЕХНІКИ ПЕРЕКЛАДУ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ФОРМ

3.1. Огляд сучасних підходів до перекладу гендерно-нейтральних форм

Переклад гендерно-нейтральних форм набуває особливого значення у контексті змін сучасного суспільства, де питання гендерної рівності та інклюзивності стають основними пріоритетами в соціальних, культурних і мовних дискурсах. Ця тенденція відображає ширший рух до усвідомлення різноманітності гендерних ідентичностей та прагнення до створення інклюзивного середовища, яке враховує права й потреби всіх членів суспільства. У такому контексті перекладацька практика зіштовхується з надзвичайно важливим завданням: не лише передати зміст тексту, але й зберегти його соціокультурний контекст, що включає гендерно-нейтральну перспективу, яка може бути ключовою для авторського задуму.

Це завдання стає особливо актуальним при роботі з текстами, які спеціально наголошують на гендерній нейтральності, як, наприклад, літературні твори, наукові праці або офіційні документи. У літературі гендерно-нейтральна мова часто використовується для створення багатозначності, універсальності або підкреслення певних соціальних ідей. У наукових і офіційних текстах нейтральність забезпечує уникнення дискримінаційного чи стереотипного змісту. В обох випадках перекладачі мають враховувати, як граматичні, так і соціокультурні аспекти тексту, щоб забезпечити точність і відповідність перекладу сучасним стандартам гендерної інклюзивності.

Окрім цього, перекладачі зіштовхуються з проблемою адаптації текстів до мови перекладу, особливо якщо ця мова має чітко виражену граматичну категорію роду, як українська. У таких випадках виникає необхідність у застосуванні інноваційних підходів, включаючи безособові конструкції, адаптивні техніки чи навіть створення нових мовних форм. Однак це часто вимагає не лише мовної, але й культурної гнучкості, адже перекладач повинен враховувати як мовну структуру, так і можливу реакцію цільової аудиторії на зміни.

Дослідження ролі гендеру в перекладі започаткувало новий напрям наукових студій — гендерне перекладознавство. О. В. Комов визначає його як мультидисциплінарну галузь, яка базується на взаємодії мовознавства, літературознавства, психології та соціології. Це підтверджує важливість інтегративного підходу до аналізу гендерних аспектів у перекладі [5].

Гендерне перекладознавство бере початок із досліджень західних вчених, які наголошували на необхідності врахування гендерних аспектів у текстах, особливо в умовах відходу від андроцентричних парадигм. Вони визначили два основні напрями дослідження: вплив гендеру перекладача на його стиль і вибір еквівалентів, а також аналіз способів передачі гендерно маркованих мовних одиниць у перекладі [38].

Ці напрями стимулювали появу нових методів аналізу, зокрема когнітивного і психолінгвістичного, які дозволяють не лише розглядати переклад як вид діяльності, але й досліджувати його як культурний продукт. Наприклад, М. В. Ольховик, О. І. Шинкаренко доводять, що граматична структура мови оригіналу і перекладу суттєво впливає на рівень збереження гендерної нейтральності. Для мов із розвиненими категоріями роду, таких як українська, це створює додаткові складнощі, оскільки в багатьох випадках неможливо уникнути гендерної маркованості [36].

Науковці, такі як В. В. Петравскас, пропонують концепцію «гендерної коректності» у перекладі, яка передбачає використання лексем, що мінімізують гендерну асоціативність. Це особливо важливо в текстах, орієнтованих на широке коло реципієнтів. Зокрема, правильний вибір займенників, описових конструкцій або навіть метафоричних висловів може допомогти зберегти нейтральність тексту [9].

I. Piller підкреслює, що мова є не лише засобом передачі інформації, а й інструментом формування соціальних уявлень, зокрема щодо гендерних ролей. У цьому контексті переклад стає не просто трансформаційним процесом, а й соціокультурною практикою. Використання гендерно-нейтральних конструкцій дозволяє переосмислити традиційні мовні рамки, одночасно забезпечуючи збереження оригінального стилю тексту [38].

Додавання гендерного виміру до дослідження перекладу є важливою складовою перекладознавчого аналізу, який включає в себе вивчення таких аспектів:

- гендерних стереотипів у тексті оригіналу та їх передачі у перекладі;
- мовних засобів, що формують гендерну ідентичність у вихідному тексті та його перекладі;
- методів збереження гендерних конотацій оригіналу з урахуванням історико-культурної специфіки;
- способів передачі образно-символічних систем, що описують чоловічі та жіночі образи в культурі;
- проблем перекладності елементів одного менталітету в контекст іншого;
- концептів "фемінності" та "маскулінності" і їхнього вираження в мові оригіналу та перекладу тощо [32].

Кожен із цих елементів взаємопов'язаний із культурною та гендерною ідентичністю автора, перекладача й читача, а також враховує національні та культурні традиції, історико-соціальні умови та інші фактори. Це значно ускладнює розробку систематизованих методів гендерного аналізу у перекладознавстві, оскільки об'єднує аспекти лінгвістичного, культурологічного, перекладознавчого та гендерного підходів.

Ефективним методом дослідження гендерних механізмів перекладу є порівняльний аналіз кількох варіантів перекладу. Це дає змогу глибше розкрити взаємодію мовних засобів із механізмами формування гендерної ідентичності. Завдяки цьому теорія перекладу отримує можливість виявляти й описувати ті обмеження, які накладає гендерний фактор на використання мовних засобів. Аналіз гендерного аспекту спрямований на подолання труднощів, що виникають під час перекладу через специфіку кожної мови, і враховує, що перекладознавство оперує ширшими категоріями, ніж лише лінгвістика, де гендерний аспект вивчається давно [25].

Одним із ключових завдань у дослідженні гендерного аспекту перекладу є виявлення прогалин у знаннях про функціонування гендеру в мові, які безпосередньо впливають на процес перекладацької інтерпретації.

У перекладі важливо враховувати гендерну дихотомію світу – чоловічий і жіночий простори – та пов'язані з ними соціальні стереотипи, зокрема щодо ролі чоловіків і жінок у суспільстві. Наприклад, жіночому мисленню часто притаманна індуктивність, зосередженість на деталях і конкретних образах, тоді як чоловіче мислення схильне до абстракції й оперування узагальненнями. Жінки зазвичай більше схильні до вербального, конкретного мислення, тоді як чоловіки – до абстрактного, менш пов'язаного з мовними реаліями. Урахування цих особливостей сприяє глибшому розумінню та адекватнішому відтворенню гендерних нюансів у перекладі [41].

Розглядаючи гендерні аспекти мовлення, дослідники стикаються із завданням визначення й опису концепту "стать" та способів його лінгвістичного відображення на різних рівнях мови, особливо під час інтерпретації тексту з однієї мови на іншу. Важливим також є дослідження місця гендерного концепту в системі цінностей і відображення в мові стереотипів, пов'язаних зі статтю. У разі вивчення гендерних особливостей кількох мов неминуче постає питання міжкультурного порівняння, яке останнім часом стало предметом детальних наукових досліджень у контексті його валідності та наукової строгості.

У мовах світу існує велика кількість символів, які втілюють жіноче й чоловіче начала: інь і ян, Сонце й Місяць, Вогонь і Вода, світле й темне, активне й пасивне, те, що дає, і те, що приймає. Ці образи, часто однобічні й навіть деформуючі, відображають вплив патріархальної структури суспільства, де чоловіча сила, воля й агресивність протиставлялися жіночій слабкості, покірності й залежності, формуючи ієрархію соціальних ролей [41].

У цьому контексті феміністична ідеологія наголошує на тому, що стать є ключовим параметром особистості, а "правильна мова" має містити рівну кількість чоловічих і жіночих номінацій із відповідною семантикою. Наприклад, у багатьох

мовах спостерігається семантичний паралелізм між словами "чоловік" і "людина". В англійській мові використання слова *man* як загального терміна спричинило витіснення слова *woman* з активного вжитку [42].

Особливості творення слів на позначення жіночого роду також виявляються в багатьох мовах. В англійській мові іменники жіночого роду часто утворюються від чоловічого роду за допомогою суфікса *-ess* (наприклад, *host – hostess, lion – lioness*). Подібна система спостерігається й в українській мові: за допомогою суфікса *-ин-* від слова "майстер" утворюється "майстриня", а за допомогою суфікса *-к-* – "учитель" і "учителька".

У багатьох індоєвропейських мовах нейтральними термінами для позначення осіб обох статей зазвичай є слова чоловічого роду, а формування іменників жіночого роду часто здійснюється шляхом додавання спеціальних суфіксів до слів чоловічого роду.

Гендерний аспект у перекладі текстів охоплює питання відповідності гендерної забарвленості тексту оригіналу та перекладу. Це стосується як кількісного виміру гендерної специфіки, тобто частоти використання гендерно маркованих, інклюзивних чи нейтральних лексичних одиниць і їхніх перекладацьких відповідників, так і якісного — характеру гендерної маркованості (маскулінної чи фемінної), наявності маркерів чоловічого чи жіночого роду в лексиці, а також рівня гендерної нейтральності окремих слів, словосполучень чи речень. Особливу увагу приділяють збереженню або зміні цього рівня під час перекладу [43].

Оскільки нейтральність і безособовість текстів базуються на уникненні небажаного емоційно-експресивного забарвлення, гендерний аспект відіграє ключову роль. Гендерна маркованість слів і висловлювань може викликати у реципієнта певні асоціації, що нерідко мають емоційний вплив. У таких текстах будь-які прояви дискримінації неприпустимі, тому міжнародні організації наполягають на дотриманні гендерної рівності у мові.

Конкретні техніки та їх застосування в перекладі гендерно-нейтральних форм

1. Безособові конструкції. Ця техніка є однією з найефективніших для уникнення гендерно маркованих займенників, особливо в мовах із чіткою категорією роду, таких як українська. Безособові конструкції дозволяють передати зміст без прив'язки до статі суб'єкта. Наприклад, англійська фраза "Everyone should bring their own materials" у перекладі може звучати як "Кожен має принести власні матеріали". У цьому випадку використання іменника "кожен" усуває потребу в узгодженні займенника за родом [6]. Цей метод часто застосовується в офіційних і ділових текстах, де нейтральність є критично важливою.
2. Використання описових фраз. Цей підхід забезпечує гнучкість у передачі змісту, особливо в художніх текстах. Наприклад, замість гендерно маркованого "він сказав" можна використати "той, хто говорив, зазначив". Хоча такий підхід може змінювати ритм тексту і робити його громіздкішим, він дозволяє зберегти гендерну нейтральність без втрати змісту. Використання описових фраз також дає змогу зберегти багатозначність оригінального тексту, що часто є важливим у літературних творах [8].
3. Модифікація займенників. У мовах із розвинутою культурою гендерно-нейтрального мовлення, таких як шведська, активно впроваджуються нові нейтральні займенники, наприклад, "hen". Це слово використовується замість традиційних "han" (він) і "hon" (вона). Хоча в українській мові така практика ще не є поширеною, досвід шведської демонструє можливість адаптації мовної системи до сучасних потреб [5]. В українському контексті введення подібних займенників може стати основою для формування інклюзивного мовлення, але вимагає глибоких соціальних і мовних змін.
4. Гнучке використання лексем. Перекладачі часто замінюють гендерно марковані слова на більш загальні поняття, такі як "особа", "людина", "суб'єкт". Наприклад, замість "він прийшов" можна сказати "людина прийшла". Такий підхід дозволяє уникнути гендерної прив'язки, хоча іноді це змінює стиль тексту, роблячи його менш природним. У ділових текстах та офіційних

документах ця техніка широко використовується для забезпечення нейтральності [9].

5. Розширення семантики слів. У деяких випадках перекладачі намагаються розширити значення слів, щоб охопити гендерну нейтральність. Наприклад, терміни "керівник" або "учасник" у текстах можуть використовуватися як для чоловіків, так і для жінок, без прив'язки до статі. Хоча це не завжди дозволяє уникнути необхідності узгодження інших слів за родом, метод допомагає мінімізувати гендерну маркованість.

Сучасні перекладацькі практики все частіше стикаються з необхідністю адаптувати тексти до нових соціокультурних реалій, які вимагають інклюзивності та гендерної нейтральності. Особливо актуальним це питання є в контексті літератури, академічних текстів та офіційних документів, де гендерна нейтральність не лише зберігає стиль і зміст оригіналу, але й відповідає сучасним етичним стандартам. У зв'язку з цим було розроблено низку технік і стратегій, які дозволяють перекладачам знаходити компроміс між граматичними особливостями мови перекладу та вимогами до тексту.

Перекладацька адаптація гендерно-нейтральних форм залежить від таких факторів, як тип мови (з граматично фіксованим чи нефіксованим родом), жанр тексту та очікування аудиторії. Наприклад, в англійській мові гендерно-нейтральні форми часто використовуються для позначення осіб, чия стать не визначена або не є суттєвою для наративу, що створює виклики для перекладу мовами з фіксованою категорією роду, такими як українська. У цих випадках перекладачі змушені вдаватися до інноваційних підходів, щоб уникнути гендерної маркованості без шкоди для структури тексту.

У перекладацькій практиці застосовуються різні техніки, які допомагають адаптувати текст до гендерно-нейтрального формату. Ці методи базуються на лінгвістичних та когнітивних принципах і спрямовані на збереження інклюзивності тексту, його ритму та стилістичної виразності. Серед таких технік можна виділити безособові конструкції, описові фрази, гнучке використання лексем та

перекладу. У багатьох випадках ці підходи вимагають від перекладача творчого підходу та детального розуміння контексту тексту.

У таблиці 3.1 наведено основні сучасні техніки перекладу гендерно-нейтральних форм із прикладами їхнього застосування. Ці техніки ілюструють, як перекладачі можуть адаптувати текст до вимог гендерної нейтральності, зберігаючи його змістову цілісність та відповідність стилю оригіналу.

Таблиця 3.1

Сучасні техніки перекладу гендерно-нейтральних форм та їх застосування

Техніка перекладу	Опис	Приклад застосування
Безособові конструкції	Уникається використання гендерно маркованих займенників, текст стає нейтральним.	Фраза <i>"Everyone should bring their own materials"</i> → <i>"Кожен має принести власні матеріали"</i> .
Використання описових фраз	Заміна займенників на розгорнуті описи, що дозволяє уникнути маркованості.	<i>"Він сказав"</i> → <i>"Той, хто говорив, зазначив"</i> .
Модифікація займенників	Використання нових нейтральних займенників у мові, що дозволяє уникнути роду.	У шведській мові замість <i>"han/hon"</i> (він/вона) використовують <i>"hen"</i> .
Гнучке використання лексем	Заміна гендерно маркованих слів на нейтральні терміни чи конструкції.	<i>"Він прийшов"</i> → <i>"Людина прийшла"</i> .
Розширення семантики слів	Використання узагальнених понять для уникнення асоціацій із гендером.	<i>"Лікар"</i> або <i>"медсестра"</i> → <i>"медичний працівник"</i> .
Перекладу	Трансформація тексту для уникнення роду, збереження сенсу через іншу структуру.	<i>"The author loved their characters deeply"</i> → <i>"Автор із глибокою любов'ю ставився до своїх персонажів"</i> .
Замінники займенників	Використання нейтральних слів як займенників у конструкціях.	<i>"He/She will decide"</i> → <i>"Ця особа вирішить"</i> .

Контекстуальна адаптація	Перекладач враховує культурні особливості та адаптує текст для конкретної аудиторії.	У країнах із менш розвинутою гендерною нейтральністю можливе узагальнення понять.
Використання пасивних форм	Замість активних форм вживається пасивний стан, щоб уникнути гендерної конкретики.	<i>"Він написав листа" → "Листа було написано".</i>
Інклюзивний стиль	Уникається вживання форм, які можуть бути сприйняті як дискримінаційні або стереотипні.	<i>"Чоловіки і жінки в аудиторії" → "Присутні в аудиторії".</i>

Гендерно-нейтральний переклад є складним процесом, який вимагає врахування як лінгвістичних, так і психолінгвістичних аспектів, що впливають на сприйняття тексту читачами. Слова та мовні конструкції несуть у собі не лише лексичне, але й соціокультурне значення, яке формується на основі стереотипів і гендерних асоціацій. Наприклад, за дослідженнями, термін "лікар" у багатьох культурах сприймається переважно як маркер чоловічої статі, тоді як "вчителька" або "медсестра" викликають асоціації з жінками.

Ці стереотипи можуть впливати на інтерпретацію тексту аудиторією, змінюючи його емоційне сприйняття та навіть зміст. Для уникнення таких асоціацій перекладачам необхідно обирати слова, що мінімізують вплив гендерної маркованості. Наприклад, замість терміна "вчителька" можна використовувати нейтральну фразу "викладач", а замість "медсестра" — "медичний працівник". Такий підхід дозволяє зберігати інклюзивність тексту, не порушуючи його логіки та стилістики.

Психолінгвістичний аспект також включає врахування емоційного сприйняття тексту. Слова з чітко вираженими гендерними конотаціями можуть викликати різні реакції у читачів залежно від їхніх власних упереджень або досвіду. Наприклад, використання гендерно маркованих термінів у текстах, спрямованих на молодіжну аудиторію, може виглядати застарілим і неактуальним. Натомість нейтральні або

сучасні форми сприяють кращому емоційному сприйняттю та адаптації тексту до очікувань аудиторії.

Ще однією важливою складовою психолінгвістичного підходу є уникнення когнітивних конфліктів, які можуть виникати під час сприйняття тексту. Наприклад, якщо в тексті одна й та сама особа спочатку описується як "вчителька", а пізніше як "викладач", це може створювати плутанину. Тому важливо зберігати узгодженість у виборі термінів і стилістичних засобів.

Контекст також відіграє ключову роль. У перекладі художніх текстів часто важливо зберегти атмосферу оригіналу, навіть якщо це вимагає відходу від граматичної структури мови перекладу. Наприклад, у романах, де гендерна нейтральність є частиною задуму автора, перекладачі можуть використовувати описові фрази, як-от "особа, яка говорить" або "той, хто діє", замість займенників. Це зберігає оригінальний стиль і уникає гендерної маркованості.

Таким чином, психолінгвістичні аспекти перекладу гендерно-нейтральних форм включають як свідомий вибір лексичних засобів, так і стратегічне врахування очікувань аудиторії та контексту тексту. Баланс між стилістичною коректністю, інклюзивністю та відповідністю оригіналу є основним викликом для перекладачів, які працюють із гендерно-нейтральними текстами.

Окрім лінгвістичних особливостей, гендерно-нейтральний переклад потребує врахування когнітивних і психолінгвістичних аспектів. Дослідження С. Binkley свідчать, що навіть у нейтральних мовних конструкціях закладено приховану гендерну маркованість, яка впливає на сприйняття тексту реципієнтом. Наприклад, переклад фрази "The leader addressed the audience" як "Лідер звернувся до аудиторії" автоматично викликає асоціацію з чоловіком через граматичну категорію роду [13].

Відтворення гендерних характеристик тексту під час перекладу стикається зі значними труднощами, обумовленими структурними відмінностями між мовами. У мовах із чітко визначеною граматичною категорією роду складно передати текст, створений у мовах, де така категорія відсутня, при цьому зберігши його гендерні аспекти, смислове навантаження та стильові особливості. Особливо гостро ця

проблема постає у випадках, коли гендерна нейтральність є важливою складовою змісту оригінального тексту.

Такі виклики вимагають від перекладачів пошуку компромісних рішень, які дозволять досягти балансу між збереженням гендерної чутливості та відповідністю мовним нормам цільової мови. Як зазначають дослідники, перекладацький підхід до гендерних характеристик тексту має враховувати не лише структурні особливості мови, а й жанрово-стилістичний контекст, специфіку аудиторії та культурну рамку, в якій відбувається комунікація [7].

У перекладах художніх текстів, де важливо передати авторський задум, компромісний підхід може включати використання описових конструкцій, уникнення гендерно маркованих займенників або застосування нейтральних мовних засобів. У наукових і технічних текстах, де точність відіграє ключову роль, перекладачам часто доводиться відмовлятися від оригінальної нейтральності на користь граматичної правильності, що може змінювати гендерне забарвлення тексту.

Отже, труднощі перекладу гендерних характеристик тексту виникають через глибокі відмінності у структурах мов, і вирішення цих труднощів вимагає ретельного аналізу контексту, творчого підходу та вміння знаходити компроміс між збереженням змісту оригіналу та адаптацією його до норм цільової мови.

Аналіз сучасних підходів до перекладу гендерно-нейтральних форм демонструє, що ця проблема має багатогранний характер. Вона охоплює не лише лінгвістичні, а й соціокультурні, когнітивні та психологічні аспекти. Розробка нових технік і стратегій перекладу гендерно-нейтральних форм стає важливим завданням для перекладачів, оскільки це сприяє збереженню оригінального змісту, стилю та ідеології тексту. Використання інноваційних підходів, таких як впровадження нових мовних конструкцій або адаптація іноземного досвіду, може стати ефективним рішенням для подолання викликів у цій сфері.

3.2. Труднощі та особливості перекладу гендерно-нейтральних форм

Переклад гендерно-нейтральних форм є важливим викликом для сучасних перекладачів, оскільки він поєднує лінгвістичні, культурні та стилістичні аспекти, які часто є взаємосуперечливими. Зокрема, складність виникає через необхідність адаптації тексту з мови, що підтримує нейтральність, до мови, яка вимагає гендерної конкретизації. Ці труднощі ускладнюються специфічністю культурного контексту, авторського стилю та очікувань цільової аудиторії.

Переклад формується під впливом національних (належність до певної культурної спільноти) і історичних (часовий контекст) факторів, які зазвичай визначають його інтерпретацію. У широкому сенсі переклад залежить від культури рецептора, яка, залежно від її фемінної чи маскуліної орієнтації, є гендерно маркованою. З іншого боку, цільовий текст знаходиться під безпосереднім впливом перекладача як гендерної особистості, що неминуче позначається на тексті перекладу. Перекладач, будучи представником жіночої або чоловічої статі, володіє притаманним їй/йому набором гендерних характеристик, які формуються під впливом суспільних і культурних умов.

Гендерна ідентичність перекладача проявляється через його/її індивідуальний стиль, який включає вибір граматичних конструкцій, лексичних засобів, емоційне забарвлення мови тощо. Тому одним із ключових критеріїв адекватності перекладу є забезпечення гендерної неупередженості в створюваному перекладачем дискурсі. Перекладач не лише опосередковує текст через власний гендер, а й взаємодіє з гендером автора оригіналу, що створює синтез двох ідентичностей. Жоден переклад не може бути повністю гендерно нейтральним, оскільки гендер автора, проходячи крізь гендерно зумовлене світосприйняття перекладача, або частково нівелюється його особистістю, або, навпаки, переважає. Відтак між гендерними ідентичностями автора і перекладача може виникати певна напруженість чи навіть «протистояння» (у найкращому випадку), що формує унікальний характер перекладу.

Дослідження гендерних аспектів на матеріалі англійської мови виявили відмінності як на рівні мовної системи, так і на рівні її практичного використання.

Щодо гендерних розбіжностей у мовній системі, спостерігаються різні форми асиметрії, зокрема семантичні лакуни, коли в мові бракує позначення для певного концепту. Наприклад, в англійській мові відсутній фемінінний відповідник для терміна *virility* (мужність, здатність до відтворення, чоловіча сила). Крім того, порівняльний аналіз деяких пар слів, пов'язаних із гендером, таких як *mistress* – *master* чи *governess* – *governor*, демонструє суттєві відмінності в змістах, які позначають ці слова. Так, *mistress* має три значення: 1) господарка, повелителька; 2) учителька; 3) коханка. У свою чергу, *master* включає значно ширший спектр значень: 1) хазяїн; 2) роботодавець; 3) керівник; 4) власник; 5) капітан торговельного судна. При використанні з артиклем *the*, слово *master* може також перекладатися як Господь Ісус [41].

Питання гендеру відіграє важливу роль у перекладі, особливо в контексті вітчизняної теорії перекладу. При роботі з мовами синтетичного типу, де категорія роду має вагоме значення, її ігнорування може призводити до серйозних помилок. Гендерний аспект часто виявляється більш значущим, ніж багато інших стилістичних або граматичних елементів. Наприклад, у романі Барбари Картленд *A Shaft of Sunlight* порівняння "her eyes were the transparent blue of a thrush's eggs" було невдало перекладено як: "Віконта уразило сонячне сяйво її волосся, блакить очей, яку можна порівняти лише з ніжною блакиттю яєць дрозда". У цьому випадку ігнорування гендерного аспекту призвело до створення безглузлого, а часом навіть непристойного порівняння [48].

Інший приклад – роман *Sara Shepard's Pretty Little* [49], де закохані жінки порівнюються із стиглими персиками. Для англомовної аудиторії ця метафора є цілком зрозумілою, оскільки слово *peach* має додаткові значення "красуня" і "першокласний". Проте переклад "Жінки обожнювали його і падали в його обійми, немов перестиглі персики" в українському контексті може викликати хибні асоціації через культурні конотації цього образу. Зокрема, слово "персик" у розмовній мові іноді використовується для опису молодої жінки, але з маскулітним або східно-кавказьким відтінком, що суперечить початковій метафорі.

Таким чином, дослідники гендерних аспектів перекладу мають розробляти методи аналізу функціонування категорії гендеру як однієї з ключових складових ідентичності суб'єкта перекладацького процесу. Ці дослідження повинні бути спрямовані не лише на фіксацію гендерних відмінностей між мовами й культурами, але й на пошук адекватних способів їх передачі з подальшим теоретичним обґрунтуванням. У західній теорії перекладу зараз домінують підходи, які аналізують переклад у контексті понять влади, статусу, дискримінації та домінування. Однак національно-культурні особливості українського суспільства, зокрема традиційні матриархальні риси, обумовлюють необхідність вивчення гендерних аспектів перекладу як явища, що відображає унікальність української літературної традиції.

Розгляд перекладу гендерно-нейтральних форм демонструє, що труднощі перекладача не обмежуються лише мовними аспектами. До викликів також належать соціокультурні контексти, авторська інтенція, а також очікування аудиторії. Збереження балансу між адаптацією тексту та його відповідністю культурному і мовному середовищу завжди вимагає компромісу. Щоб краще зрозуміти складнощі перекладу гендерно-нейтральних форм, наведемо їх у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Основні труднощі перекладу гендерно-нейтральних форм

Труднощі	Опис	Приклад
Відсутність гендерно-нейтральних форм у мові перекладу	У мовах, де граматична категорія роду відіграє важливу роль (наприклад, в українській), гендерно-нейтральний вираз оригіналу може бути трансформований у гендерно-маркований текст.	Переклад англійського слова <i>firefighter</i> як "пожежник" (чоловічий рід) або "пожежниця" (жіночий рід).
Семантичні лакуни	Відсутність прямого еквівалента в цільовій мові для слів, що мають гендерну специфіку або нейтральність в оригіналі.	В англійській мові немає фемінного еквівалента до слова <i>virility</i> .

Культурні конотації	Різні культурні традиції створюють неоднозначність у сприйнятті гендерно-нейтральних або маркованих виразів.	У перекладі метафори "like gire reaches" слово "персики" може викликати небажані асоціації в українському контексті.
Авторський стиль	Вибір перекладачем засобів для збереження індивідуального стилю автора, зокрема емоційного забарвлення та унікальності мови.	У романах Урсули Ле Гуїн використання гендерно-нейтральних займенників часто викликає труднощі через необхідність зберегти атмосферу та сенс.
Вплив гендерної ідентичності перекладача	Гендер перекладача може впливати на вибір граматичних конструкцій і лексичних засобів, що відображає його/її індивідуальний стиль.	Перекладачка може несвідомо віддавати перевагу фемінітивам, у той час як перекладач-чоловік може схилитися до нейтральних або маскулінних форм.
Синтез гендерних ідентичностей автора і перекладача	Перекладач взаємодіє з гендерною ідентичністю автора оригіналу, що може створювати напруженість або гармонію між двома текстами.	У творах Джеймса Болдвіна, де гендерні аспекти тонко переплетені із соціальними, перекладач має враховувати ці особливості для досягнення адекватності перекладу.

Переклад гендерно-нейтральних форм є складним процесом, який вимагає від перекладачів майстерності, гнучкості та розуміння культурного контексту. Ця задача виходить за рамки простого пошуку лексичних еквівалентів і включає в себе аналіз стилю, настрою, намірів автора та очікувань цільової аудиторії. Приклади з творів Джанет Вінтерсон, Урсули Ле Гуїн, Ніла Геймана та Джеймса Болдвіна демонструють, що ефективний переклад гендерно-нейтральних форм потребує врахування багатьох факторів: культурної специфіки, граматичних особливостей мови, у якій ведеться переклад, та соціальних норм, що визначають прийнятність мовних формулювань.

Зокрема, перекладачам часто доводиться шукати баланс між двома ключовими цілями: збереженням авторського стилю й ідеї тексту та забезпеченням зрозумілості

і природності для читача. Використання описових конструкцій дозволяє компенсувати відсутність еквівалентів у цільовій мові, тоді як модифікація тексту може бути виправданою для уникнення надмірного зміщення фокусу з основної теми. Інноваційні техніки, такі як введення нових термінів або нейтральних форм, є ще одним інструментом, але їхнє застосування потребує обережності, щоб уникнути розриву між текстом і аудиторією.

Особливу увагу заслуговує етичний аспект перекладу. Враховуючи актуальність теми гендерної рівності в сучасному суспільстві, перекладачі відіграють важливу роль у трансляції цих цінностей через мову. Їхні рішення можуть не лише впливати на сприйняття тексту, але й формувати ширше уявлення про гендерну інклюзивність у певному мовному середовищі.

Таким чином, переклад гендерно-нейтральних форм є багатовимірним завданням, що потребує від перекладача не лише технічних навичок, але й високої культурної та соціальної обізнаності. Праці авторів, таких як Вінтерсон, Ле Гуїн, Гейман і Болдвін, показують, наскільки важливим є збереження багатогранності та глибини оригінального тексту. У цьому контексті головним завданням залишається досягнення гармонії між збереженням ідеї автора та адаптацією тексту до культурного простору мови перекладу, що робить кожен переклад унікальним креативним процесом.

3.3. Рекомендації щодо поліпшення якості перекладу гендерно-нейтральних форм

Проблема перекладу гендерно-нейтральних форм є викликом, який потребує комплексного підходу, що враховує не лише мовні аспекти, але й культурний, соціальний і психологічний контексти. Для досягнення високої якості перекладу необхідно враховувати особливості мови-оригіналу та мови-перекладу, індивідуальні особливості тексту, а також очікування цільової аудиторії. Нижче наведено низку рекомендацій для перекладачів, які працюють із гендерно-нейтральними текстами.

Контекстуальний аналіз є одним із ключових етапів перекладацької діяльності, особливо у випадках роботи з гендерно-нейтральними текстами. Його метою є глибоке розуміння тексту оригіналу, включаючи його стилістичні, семантичні, культурні й емоційні аспекти. Це дозволяє перекладачеві враховувати важливість гендерної нейтральності для певного твору і приймати обґрунтовані рішення щодо мовних засобів, які будуть використані у перекладі.

У текстах, де гендерно-нейтральні форми є центральним елементом, контекстуальний аналіз допомагає зрозуміти, наскільки важливим є збереження нейтральності для авторського задуму. Наприклад, у романі Урсули Ле Гуїн «Ліва рука темряви» авторка створює світ, у якому гермафродити є єдиною расою. Цей задум вимагає особливої уваги до мовних конструкцій, що дозволяють уникати гендерної маркованості, зберігаючи при цьому автентичність тексту. В англійській мові, де займенники "they/them" широко використовуються для вираження нейтральності, ця задача реалізується досить просто. В українській мові ж, яка має чітко виражену граматичну категорію роду, перекладачі стикаються з серйозними труднощами.

Етапи контекстуального аналізу

1. Визначення гендерної маркованості тексту

На цьому етапі перекладач аналізує текст на предмет того, як часто використовуються гендерно марковані одиниці, і визначає, наскільки важливою є їхня нейтральність. Наприклад, у творах, де гендерна нейтральність не є центральним елементом, перекладач може дозволити собі адаптацію, тоді як у текстах, де вона відіграє ключову роль, потрібні більш ретельні рішення.

2. Аналіз стилю автора

Вивчення стилістичних особливостей тексту допомагає зрозуміти, як саме автор використовує нейтральність для передачі ідей чи створення художнього ефекту. Наприклад, у тексті Жанет Вінтерсон «Written on the Body» нейтральність служить інструментом багатозначності, і її втрата може суттєво змінити сприйняття читача.

3. Ідентифікація ключових елементів тексту

Перекладач визначає, які саме фрагменти тексту потребують максимальної уваги для збереження нейтральності. Наприклад, у творах, де гендерна ідентичність персонажів є прихованою або не відіграє суттєвої ролі, слід уникати використання займенників, які маркують рід.

Контекстуальний аналіз дозволяє обрати найбільш доречні техніки для перекладу. Однією з них є використання описових конструкцій. Наприклад, замість прямого використання займенників "він/вона" у фразі "він говорив" можна використати нейтральну форму "той, хто говорив". Хоча такий підхід може змінити ритм тексту, він дозволяє зберегти нейтральність.

Іншим підходом є заміна займенників безособовими конструкціями. Наприклад, фраза "вона прийшла додому" може бути перекладена як "було прийнято рішення повернутися додому", що дозволяє уникнути гендерної конкретизації. У романі Джеймса Болдвіна «Кімната Джованні» подібний підхід дозволяє передати багатозначність та емоційну глибину оригінального тексту.

У романі Урсули Ле Гуїн "Ліва рука темряви" переклад фрази "They walked towards the horizon" може бути представлений як "Ті, хто йшли до горизонту", що дозволяє зберегти гендерну нейтральність, але може трохи ускладнити синтаксис.

У книзі Нейла Геймана "Американські боги" гендерно-нейтральність використовується для створення атмосфери міфічної універсальності персонажів. Наприклад, фраза "The deity appeared in their dream" може бути перекладена як "Божество з'явилося у їхньому сні", уникаючи чіткої вказівки на стать.

Контекстуальний аналіз дозволяє перекладачам знаходити найбільш гнучкі та відповідні мовні засоби для збереження нейтральності тексту. Він також забезпечує глибше розуміння авторського задуму і дозволяє уникнути стереотипів, які можуть бути введені через недоречну адаптацію тексту. Завдяки цьому підходу переклад стає більш точним, інклюзивним та відповідним до сучасних соціальних тенденцій.

Адаптивні техніки є ключовим інструментом у перекладі текстів, що містять гендерно-нейтральні форми. Вони дозволяють забезпечити інклюзивність, зберегти авторський задум і водночас уникнути надмірної конкретизації статі. Такі техніки

ґрунтуються на гнучкому підході до перекладу, що враховує як мовні, так і культурні особливості цільової аудиторії. Адаптивні техніки є важливим інструментом у перекладі гендерно-нейтральних текстів, дозволяючи зберігати інклюзивність та унікальність авторського задуму. Їхнє правильне застосування вимагає від перекладача високої кваліфікації, чутливості до стилю тексту та розуміння соціокультурного контексту. Незважаючи на деякі обмеження, ці техніки відкривають нові можливості для адаптації текстів у сучасних умовах, забезпечуючи відповідність до вимог гендерної нейтральності.

Основні адаптивні техніки:

1. Безособові конструкції дозволяють уникати займенників, що маркують рід, і зосереджуватися на дії чи події, а не на статі виконавця.

○ Приклад:

Оригінал: "He decided to leave." Переклад: "Було прийнято рішення піти." Такий підхід не лише усуває гендерну маркованість, але й може створити відчуття формальності або офіційності, що в деяких випадках є бажаним для збереження стилю тексту.

2. Уникнення займенників є ефективним способом нейтралізації тексту. Це досягається шляхом перебудови речень або заміни займенників іншими мовними засобами.

○ Приклад:

Оригінал: "She said she was ready." Переклад: "Було сказано, що готовність є." Такий метод забезпечує максимальну нейтральність, однак може впливати на ритм і стиль тексту, особливо в художніх творах.

3. Використання загальних термінів. Загальні терміни, такі як "особа", "людина", "індивід", дозволяють уникнути конкретизації статі. Вони є особливо ефективними в текстах, де немає необхідності вказувати на рід або гендерну ідентичність персонажа. Оригінал: "The man approached the counter." Переклад: "До стійки підійшла особа."

4. Переосмислення речень Перекладачі можуть змінювати структуру речень для уникнення маркованості, водночас зберігаючи зміст тексту. Оригінал: "He completed the task successfully." Переклад: "Завдання було успішно виконано."

У художній літературі адаптивні техніки часто застосовуються для збереження художньої багатозначності й відповідності стилю автора. Наприклад, у романі Жанет Вінтерсон «Written on the Body» використання гендерно-нейтральних форм є ключовим елементом тексту. Для збереження цієї нейтральності в українському перекладі активно використовуються безособові конструкції та описові фрази. Оригінал: "You held my hand as if it were your lifeline." Переклад: "Тримання за руку було, ніби за рятувну нитку."

В іншому прикладі, у романі Урсули Ле Гуїн «Ліва рука темряви», переклад фрази "They went into the storm" може бути адаптований як "Ті хто вирушили у шторм", щоб уникнути гендерної маркованості.

Хоча адаптивні техніки є ефективними, вони мають свої недоліки. Наприклад:

- Складність у художніх текстах. Перебудова речень або уникнення займенників може впливати на стиль і ритм тексту, що особливо важливо для поезії або прози з багат шаровим наративом.

- Втрати у семантиці. Заміна займенників або конкретних термінів на загальні може призводити до втрати частини змісту або емоційного забарвлення.

- Натуралізація тексту. Використання описових фраз може створити відчуття штучності у тексті, що суперечить оригінальному задуму.

3. Удосконалення словникового запасу

Одним із важливих кроків є створення словників гендерно-нейтральних термінів для використання в різних контекстах. У країнах, де такі словники вже створено, перекладачі мають змогу швидко знаходити відповідники, які відповідають вимогам гендерної нейтральності.

Приклад: англійський "nurse" може бути перекладено як "медичний працівник", уникаючи стереотипного сприйняття.

4. Застосування інноваційних підходів

Досвід інших мов може стати основою для адаптації нових форм у перекладацькій практиці. Наприклад, у шведській мові використовується нейтральний займенник "hen", що забезпечує гендерну інклюзивність. У перспективі українська мова також може інтегрувати подібні рішення, особливо у професійному та літературному дискурсі.

Приклад: створення нових займенників, які не мають чіткої гендерної прив'язки, може полегшити переклад текстів із мовою-оригіналом, що підтримує нейтральність.

5. Використання інструментів машинного перекладу

Сучасні технології, такі як штучний інтелект і машинний переклад, можуть стати корисними для попередньої обробки текстів. Інструменти, що підтримують гендерно-нейтральний переклад, можуть допомогти перекладачам уникати маркованих форм та автоматично пропонувати нейтральні варіанти. Однак ці технології мають використовуватися з обережністю, оскільки вони не завжди здатні враховувати культурний і стилістичний контекст.

6. Удосконалення освіти перекладачів

Підвищення кваліфікації перекладачів є ключовим для покращення якості перекладу гендерно-нейтральних форм. Програми навчання мають включати курси з гендерної лінгвістики, що допоможуть перекладачам розуміти, як гендер впливає на сприйняття тексту, і знаходити оптимальні рішення для різних мовних ситуацій.

7. Залучення культурних консультантів

Перекладачі повинні працювати в тісній співпраці з культурними консультантами, які можуть допомогти врахувати локальні особливості мови та культури. Це особливо важливо для перекладу художніх творів, де гендерно-нейтральні форми можуть бути ключовим елементом сюжету.

Приклад: У романі Джеймса Болдвіна «Кімната Джованні» культурні консультанти можуть допомогти визначити, як найкраще передати емоційний конфлікт персонажів, уникаючи гендерної конкретизації.

8. Публічне обговорення та соціальна підтримка

Важливим етапом є публічне обговорення впровадження гендерно-нейтральних форм у перекладацьку практику. Соціальна підтримка з боку мовної спільноти сприятиме поширенню нових стандартів і створенню умов для адаптації мови до сучасних реалій.

Рекомендації щодо поліпшення якості перекладу гендерно-нейтральних форм охоплюють широкий спектр лінгвістичних та соціальних аспектів, спрямованих на створення якісного та інклюзивного перекладу. Одним із ключових елементів є комплексний підхід, який поєднує детальний контекстуальний аналіз, що дозволяє глибше зрозуміти сенс і стиль оригінального тексту, адаптивні техніки, спрямовані на збереження нейтральності та уникаючи гендерної маркованості, а також впровадження інноваційних мовних засобів. Освітні програми для перекладачів відіграють важливу роль у підвищенні їхньої обізнаності щодо сучасних викликів і тенденцій, пов'язаних із перекладом гендерно-нейтральних текстів.

Такий підхід дозволяє не лише зберегти оригінальну ідею автора, але й адаптувати текст до мовних і культурних особливостей цільової аудиторії, створюючи гармонійний і читабельний переклад. Застосування цих рекомендацій сприятиме не лише підвищенню якості перекладених текстів, але й популяризації інклюзивного підходу в сучасному перекладознавстві. В умовах динамічних соціальних і культурних змін успішна реалізація таких стратегій стане важливим кроком у розвитку мовної практики, а також створить можливості для подальшого вдосконалення перекладацьких підходів.

Висновки до 3 Розділу

У третьому розділі було проаналізовано сучасні стратегії та техніки перекладу гендерно-нейтральних форм, окреслено основні труднощі, з якими стикаються перекладачі, та запропоновано рекомендації щодо поліпшення якості перекладу.

Розгляд сучасних підходів до перекладу показав, що проблема гендерно-нейтральних форм виходить за межі лінгвістики, охоплюючи соціальні, культурні та

психолінгвістичні аспекти. Переклад гендерно-нейтральних форм вимагає детального контекстуального аналізу для збереження як змісту, так і стилю оригінального тексту. При цьому ключовим завданням перекладача є адаптація нейтральності тексту до мовних норм мови перекладу без втрати його емоційного та смислового навантаження.

Аналіз труднощів перекладу гендерно-нейтральних форм виявив, що головною перешкодою є граматичні відмінності між мовами, особливо у випадках, коли мова оригіналу має гендерно-нейтральні конструкції, а мова перекладу вимагає узгодження за родом. Це створює ризик зміни стилістичних та семантичних характеристик тексту. Перекладачі змушені використовувати такі техніки, як описові конструкції, уникнення займенників або застосування безособових форм, які, хоча й дозволяють зберегти нейтральність, можуть впливати на ритм та природність тексту.

Рекомендації, розроблені в розділі, передбачають комплексний підхід до перекладу гендерно-нейтральних форм. Зокрема, доцільно застосовувати адаптивні техніки, впроваджувати інноваційні мовні форми, розробляти освітні програми для перекладачів та використовувати досвід інших мовних систем. Особливу увагу слід приділяти культурному контексту тексту, що дозволить перекладачам знаходити ефективні рішення для кожного окремого випадку.

Таким чином, переклад гендерно-нейтральних форм є складним і багатогранним завданням, яке вимагає від перекладача як високого рівня професіоналізму, так і чутливості до культурних та соціальних змін. Реалізація запропонованих стратегій сприятиме підвищенню якості перекладених текстів, збереженню авторського задуму та розвитку сучасного перекладознавства.

ВИСНОВКИ

Дослідження перекладу гендерно-нейтральних форм з англійської на українську мову дозволило виявити як основні проблеми цього процесу, так і можливі шляхи їх вирішення. Гендерно-нейтральні форми є важливим явищем у сучасній лінгвістиці, яке виникло під впливом соціальних змін, спрямованих на забезпечення рівності та інклюзивності. В англійській мові ці форми активно розвиваються завдяки гнучкій граматичній системі та можливості уникнення гендерно маркованих конструкцій. Водночас українська мова, яка має чітку систему граматичного роду, стикається з суттєвими труднощами у передачі цієї нейтральності.

У першому розділі роботи було висвітлено теоретичні основи гендерно-нейтральних форм, їх історичний розвиток та роль у сучасній комунікації. Англійська мова демонструє багатий арсенал інструментів для створення гендерно-нейтральних конструкцій, таких як використання займенників "they/them", уникнення займенників загалом або застосування нейтральної лексики. У той же час українська мова, з її складною системою узгодження роду, вимагає більшої творчості від перекладачів для досягнення подібного ефекту. Це підтверджує необхідність глибокого розуміння граматичних і стилістичних відмінностей між мовами.

Другий розділ був присвячений аналізу практичних аспектів перекладу гендерно-нейтральних форм на прикладі літературних творів. Розглянуто, як перекладачі працюють із текстами, де нейтральність є важливою частиною художнього задуму. Зокрема, романи Урсули Ле Гуїн, Жанет Вінтерсон, Джеймса Болдвіна демонструють, як автори використовують гендерну невизначеність для створення багатозначності та глибини образів. В українських перекладах ці аспекти часто втрачаються через неможливість повноцінного збереження нейтральності без порушення граматичних норм. Перекладачі змушені застосовувати компромісні рішення, такі як описові конструкції, уникнення займенників або використання безособових форм, що, однак, може змінювати стиль і ритм тексту.

Третій розділ зосередився на стратегіях і техніках перекладу гендерно-нейтральних форм. Було визначено, що успішний переклад вимагає комплексного підходу, який поєднує лінгвістичні інновації, адаптивні техніки та чутливість до культурного контексту. Зокрема, рекомендовано використовувати контекстуальний аналіз для визначення важливості нейтральності у тексті, а також застосовувати безособові конструкції, уникнення гендерно маркованих слів та створення нейтральних описів. Ці техніки дозволяють мінімізувати втрати у передачі змісту, зберігаючи при цьому нейтральність. Однак такі підходи мають свої обмеження, оскільки часто змінюють ритм та стиль тексту, що може вплинути на сприйняття оригінального задуму.

Особливу увагу приділено проблемі збереження авторського стилю у перекладі гендерно-нейтральних текстів. Зокрема, важливо враховувати, що кожен літературний твір має свої унікальні вимоги до перекладу, які залежать від жанру, стилю та авторського задуму. Це вимагає від перекладачів не лише мовної майстерності, але й глибокого розуміння контексту твору та його культурної специфіки.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що переклад гендерно-нейтральних форм є складним завданням, яке вимагає від перекладача високого рівня професіоналізму, креативності та адаптивності. Одним із можливих напрямків розвитку цієї сфери є впровадження нових лінгвістичних інструментів, таких як створення гендерно-нейтральних займенників в українській мові, що дозволило б значно полегшити переклад і підвищити його якість.

Таким чином, переклад гендерно-нейтральних форм має не лише лінгвістичне, але й соціокультурне значення. Він сприяє популяризації інклюзивних цінностей, що відповідають сучасним суспільним змінам, і водночас відкриває нові перспективи для розвитку перекладознавства. Реалізація запропонованих стратегій і рекомендацій дозволить забезпечити високу якість перекладу, зберегти авторський задум і сприяти адаптації текстів до сучасних вимог мовної інклюзивності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко О., Ярмолюк О. Лінгвістичні характеристики вираження гендерної рівності в англomовному і українському дискурсі. *Kolegium redakcyjne: dr hab., prof. J. Grzesiak; dr hab., prof. I. Zymomrya; dr hab., prof. M. Zymomrya; V. Voichuk. 2022.*
2. Вінтерсон Ж. *Written on the Body*. Лондон: Vintage, 1992.
3. Гентош Л., Кісь О. (ред.). Гендерний підхід: історія, культура, суспільство. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. 318 с.
4. Заболотна О. Р. Феміністичні мотиви у творчості Сільвії Плат. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 42. С. 63–66.
5. Кеба О. Рецепція грецької античності в сучасному англійськомовному романі. *Султанівські читання 2020*. Вип. 9. С. 33–48.
6. Комов, О. В. Гендерний аспект перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Серія: Лінгвістика і літературознавство. 2011. Вип. XXIV. Ч.1. С. 409–417.
7. Краснюк І., Зелінський М. Встановлення гендерології як нового напрямку сучасного наукового знання. Міжнародна науково-практична конференція «Формування гендерного паритету в контексті сучасних соціально-економічних перетворень». Київ: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді; Український ін-т соціальних досліджень, 2002. С. 179–180.
8. Криницька Н. І. Резонанс із культурою Просвітництва в науковій фантастиці та фентезі Урсули Ле Гуїн. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 4(72), грудень. С. 128–131.
9. Куцюк Д. Ю. Лінгвістичні маркери гендерної ідентичності у романі Елізабет Гілберт «Місто дівчат». Миколаїв: ЧНУ імені Петра Могили, 2024.

10. Кушнірова Т. В. Збереження гендерної нейтральності тексту під час перекладу нормативно-правових актів. *Вчені записки Тарійського національного університету імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* – Херсон : Гельветика, 2020. Т. 31 (70). № 3. Ч. 3. С.18-23. – DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-3/04>
11. Петравскас В. В. Фемінітиви та гендерно-маркована лексика як характерна риса при перекладі на українську мову. *Актуальні проблеми сучасної науки та освіти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 січ. 2022 р.* Львів: Львівський науковий форум, 2022. С. 77–80.
12. Чубук Р. В. Розвиток гендерної освіти та педагогіки. *Педагогічний альманах.* 2013. Вип. 20. С. 38–44.
13. Abdalgane M. Gendered Language: A Study of Sociolinguistic Theories and Approaches. *Asian ESP Journal.* 2021. No. 17. P. 204–215.
14. Baldwin, J. (2016). *Giovanni's Room: Introduction by Colm Tóibín.* Everyman's Library.
15. Baron D. The gender-neutral pronoun: after 150 years still an epic fail. *The Web of Language.* 2010.
16. Binkley C. *He? She? Ze?* Universities add gender pronouns. Associated Press. 2015.
17. Broersma A. Challenging Dualisms through Science Fiction: A Close Reading of the Colonized and Gendered Identity and Body in Ann Leckie's *Ancillary Justice*: Bachelor's thesis. 2018.
18. Byrne D. Samuel Delany writes difference: Desire and style in *Stars in my Pocket like Grains of Sand.* *Journal of Literary Studies.* 1999. Vol. 15, No. 1–2. P. 160–175.
19. Cartland, B. (2018). *Love on the Wind (Vol. 177).* Barbara Cartland EBooks ltd.
20. Coates J. *Women, Men and Language: A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language.* Perlego, 2015.
21. Cruz, D. B. (2004). Disestablishing sex and gender. *Dukeminier Awards: Best Sexual Orientation L. Rev.,* 2, 253p.

22. Darr B., Kibbey T. Pronouns and Thoughts on Neutrality: Gender Concerns in Modern Grammar. *The Journal of Undergraduate Research at The University of Tennessee*. 2016.
23. Deaux, K. (1985). Sex and gender. *Annual review of psychology*.
24. Deborah C. The Feminist Critique of Language. London: Routledge, 1998. 388 p.
25. Dergach D. V. Research variations of blog analysis: genre or format? *Notes on Ukrainian Linguistics. Suggestive Linguistics, Communicative Linguistics*. 2020. No. 27. P. 291–299.
26. Eckert P. Language and Gender in Adolescence / John Wiley & Sons, Inc. eBooks. 2014. P. 529–545.
27. Eckert, P. (1989). The whole woman: Sex and gender differences in variation. *Language variation and change*, 1(3), 245–267.
28. Gaiman, N. (2011). American gods. Hachette UK.
29. Green R. Robert Stoller's Sex and Gender: 40 Years On / *Archives of Sexual Behavior*. 2010.
30. Gries S. T., Stefanowitsch A. Gender Differences in Lexical Use: The Influence of Inflectional Morphology / *Journal of English Linguistics*. 2004. Vol. 32, No. 3. P. 275–285.
31. Johnson, J. L., Greaves, L., & Repta, R. (2009). Better science with sex and gender: facilitating the use of a sex and gender-based analysis in health research. *International journal for equity in health*, 8, P. 11–23.
32. Laoli C. I. M. Gender Differences in the Use of Personal Pronouns in Television Advertisements. *Annual International Conference on Language and Literature (AICLL)*. 2021. P. 175–188.
33. Le Guin, U. K. (2012). The left hand of darkness. Hachette UK.
34. Li J. A Sociolinguistic Study of Language and Gender in Desperate Housewives. *Theory and Practice in Language Studies*. 2014. Vol. 4, No. 1. P. 52–57.
35. Linde Ch. Narrative and the Iconicity of the Self. *Life Stories: The Creation of Coherence*. New York: Oxford University Press, 1993. P. 98–126.

36. Lips, H. M. (2020). *Sex and gender: An introduction*. Waveland Press.
37. Mauvais-Jarvis, F., Merz, N. B., Barnes, P. J., Brinton, R. D., Carrero, J. J., DeMeo, D. L., ... & Suzuki, A. (2020). Sex and gender: modifiers of health, disease, and medicine. *The Lancet*, 396(10250), 565-582.
38. Moore, H. L. (2002). Understanding sex and gender. In *Companion encyclopedia of anthropology* (pp. 847-864). Routledge.
39. Muehlenhard, C. L., & Peterson, Z. D. (2011). Distinguishing between sex and gender: History, current conceptualizations, and implications. *Sex roles*, 64, 791–803.
40. Olkhovyk M. V., Shinkarenko O. I. Scandinavian neo-mythologism as the principle of the late XX–early XXI c. literature (by the example of American Gods by Neil Gaiman). *Теоретична і дидактична філологія. Серія: Філологія (літературознавство, мовознавство)*. 2016. Вип. 23. С. 207–216.
41. Oxford University Press. Gender noun - Definition, pictures, pronunciation and usage notes / Oxford Advanced Learner's Dictionary.
42. Piller I. Gender and the English Language: An Overview of Research. *Applied Linguistics*. 2011. Vol. 32, No. 2. P. 111–127.
43. Prince, V. (2005). Sex vs. gender. *International Journal of Transgenderism*, 8(4), 29–32.
44. Stoller R. *Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity*. New York: Science House, 1968.
45. Thatcher, A. (2011). *God, sex, and gender: An introduction*. John Wiley & Sons.
46. Torgrimson, B. N., & Minson, C. T. (2005). Sex and gender: what is the difference? *Journal of Applied Physiology*.
47. Unger, R. K., & Crawford, M. (1993). Sex and gender—The troubled relationship between terms and concepts. *Psychological science*, 4(2), 122–124.
48. Winterson, J. (2014). *Written on the Body*. Vintage Canada.
49. Wiranti, P., & Jatmiko, R. Popular Formulas in Sara Shepard's *Pretty Little Liars*. *Lexicon*, 5(2), 127-138.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади перекладу гендерно-нейтральних форм

Оригінальний уривок (англійською)	Переклад (українською)	Аналіз і пояснення
<i>"Why is the measure of love loss?"</i> [44]	<i>"Чому міра кохання — це втрата?"</i>	Збережено універсальність без гендерних маркерів, відповідно до стилю оригіналу.
<i>"They were not simply a man or a woman but both and neither, a stranger shape of being, that is all."</i> [45]	<i>"Вони не були просто чоловіком чи жінкою, а одночасно обома і ніким, дивною формою існування, от і все."</i>	Використання "вони" зберігає нейтральність, але ускладнює синтаксис.
<i>"I could not admit, even to myself, what I felt for Giovanni, for fear of what it would mean."</i> [46]	<i>"Я не міг визнати, навіть перед собою, що відчував до Джованні, бо боявся, що це означатиме."</i>	Конкретизація емоційної прив'язаності через "відчував", що зменшує нейтральність.
<i>"The God appeared to them in a dream and spoke in riddles."</i> [47]	<i>"Бог з'явився їм уві сні і говорив загадками."</i>	Збережено нейтральність через використання безособових форм.
<i>"The love they shared was beyond the boundaries of man or woman."</i> [48]	<i>"Їхнє кохання виходило за межі чоловіка чи жінки."</i>	Конкретизація "чоловіка" і "жінки" додає маркованості тексту.
<i>"Everyone has their own secrets."</i> [49]	<i>"У кожного є свої секрети."</i>	Займенник "кожного" нейтралізує гендерний акцент і відповідає українській стилістиці.
<i>"I loved them deeply, but I could not let them know."</i> [44]	<i>"Я їх дуже любив, але не міг дати їм знати."</i>	Збережено нейтральність, але українська структура з "їх" ускладнює текст.

<i>"Their voice echoed in the chamber, neither male nor female, but something eternal." [45]</i>	<i>"Їхній голос лунав у залі, не чоловічий і не жіночий, а щось вічне."</i>	Використано описовий підхід для передачі універсальності голосу.
<i>"I could not tell who they were, only that they were not like anyone else." [47]</i>	<i>"Я не міг сказати, ким вони були, лише те, що вони не були схожі на інших."</i>	Використання "вони" дозволяє зберегти нейтральність у перекладі.
<i>"They stood in the doorway, tall and unrecognizable." [45]</i>	<i>"Вони стояли у дверях, високі і невпізнані."</i>	Нейтральність збережено, але структура речення українською виглядає громіздкою.
<i>"Someone called out, but I could not see who it was." [44]</i>	<i>"Хтось покликав, але я не міг побачити, хто це був."</i>	Використання "хтось" дозволяє уникнути гендерних займенників.
<i>"Their identity was hidden by a veil, neither male nor female." [45]</i>	<i>"Їхня особистість була прихована завісою, ні чоловічою, ні жіночою."</i>	Описова конструкція зберігає нейтральність, але додає складності тексту.
<i>"The person you are looking for is already gone." [44]</i>	<i>"Людина, яку ви шукаєте, вже пішла."</i>	Використання "людина" дозволяє зберегти нейтральність тексту.
<i>"They carried a sense of mystery, defying categorization." [47]</i>	<i>"Вони несли відчуття загадковості, уникаючи будь-яких категорій."</i>	Нейтральність передано через "вони", але текст виглядає більш формальним.
<i>"Nobody knew what they truly wanted." [46]</i>	<i>"Ніхто не знав, чого вони насправді хотіли."</i>	"Вони" у перекладі зберігає інклюзивність і універсальність оригіналу.
<i>"The figure moved silently through the shadows, neither man nor woman." [45]</i>	<i>"Фігура рухалася тихо в тіні, ні чоловік, ні жінка."</i>	Використання "фігура" дозволяє уникнути гендерних характеристик.

<i>"I cannot describe them, only that they seemed out of place." [47]</i>	<i>"Я не можу описати їх, лише те, що вони здавалися чужими."</i>	Збережено нейтральність, але змінено ритм тексту через використання "їх".
<i>"Their touch was both comforting and unfamiliar." [44]</i>	<i>"Їхній дотик був водночас заспокійливим і незнайомим."</i>	Нейтральність збережено, але текст втрачає емоційну лаконічність.
<i>"No one could say where they came from or where they went." [46]</i>	<i>"Ніхто не міг сказати, звідки вони прийшли або куди пішли."</i>	Використання "вони" зберігає оригінальну відкритість і нейтральність.
<i>"It felt as though they were watching me from the darkness." [47]</i>	<i>"Здавалося, ніби вони спостерігали за мною з темряви."</i>	Переклад зберігає нейтральність через використання "вони", але українська граматика обмежує багатозначність.